

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS INFORMATIKOS FAKULTETAS
ELEKTRONINIO VERSLO KATEDRA

GINTARĖ MORKŪNIENĖ
Elektroninio verslo vadyba

SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS GALIMYBIŲ
PANAUDOJIMAS NAUJŲ PASLAUGŲ PLĖTRAI
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
lekt. Martynas Mockus

Vilnius, 2009

TURINYS

IVADAS	6
1. SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS STATUS QUO IR PLĖTROS PERSPEKTYVOS	9
2. NAUJŲ PASLAUGŲ DIEGIMAS SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS INFRASTRUKTŪROS PAGRINDU	15
2.1. Skaitmeninės televizijos poveikis verslo plėtrai	16
2.1.1. Technologiniai skaitmeninės televizijos pranašumai	18
2.1.2. Interaktyvumo poveikis skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų rinkos augimui	21
2.1.3. TV komercija.....	23
2.2. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamos paslaugos	25
3. SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS TEIKIAMŲ PAPILDOMŲ PASLAUGŲ TEISINIS REGULIAVIMAS	32
3.1. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų reglamentavimas Europos Sąjungoje	33
3.1.1. Takoskyra tarp transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų.....	34
3.1.2. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos: naujas požiūris į televizijos pagrindu teikiamas paslaugas	39
3.2. Nacionalinė teisė: skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų reglamentavimo ypatumai	42
3.2.1. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinis reguliavimas.....	42
3.2.2. Skaitmeninės televizijos technologinių galimybių panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti teisinis reglamentavimas ir konkurencijos šioje srityje aspektai.....	44
IŠVADOS	50
PASIŪLYMAI	52
LITERATŪRA	53
ANOTACIJA	58
ANNOTATION	59
SANTRAUKA	60
SUMMARY	62
PRIEDAI	64

SANTRUMPOS

2G – (angl. *2nd generation*) – antros kartos judriojo telefono ryšio sistema, paremta skaitmeninėmis technologijomis.

3G – (angl. *3rd generation*) – trečios kartos judriojo telefono ryšio sistema, kurios standartai yra žinomi UMTS vardu. Suteikia galimybę greitąja jungtimi pasijungti prie interneto mobiliuoju telefonu

4G – (angl. *4th generation*) – ketvirtos kartos judriojo ryšio sistema.

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva – 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/65/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu.

DVB – (angl. *Digital Video Broadcasting*) – tarptautinis standartas, skirtas skaitmeninei televizijai transliuoti.

DVB-C – (angl. *Digital Video Broadcasting – Cable*) – skaitmeninio vaizdo kabelinio transliavimo standartas.

DVB-H – (angl. *Digital Video Broadcasting – Handheld*) – skaitmeninis vaizdo transliavimas, nadojamas transliavimo paslaugoms į nešiojamus imtuvus teikti.

DVB-S, DVB-S2 – (angl. *Digital Video Broadcasting – Satellite; Digital Video Broadcasting - Satellite - Second Generation*) – skaitmeninio vaizdo palydovinio transliavimo standartas, įskaitant naujos kartos skaitmeninio palydovinio transliavimo standartą.

DVB-T – (angl. *Digital Video Broadcasting – Terrestrial*) – skaitmeninio vaizdo antžeminio transliavimo standartas.

EPG – (angl. *Electronic Program Guide*) – elektroninis programų gidas.

HDTV – (angl. *High Definition Television*) – aukštos raiškos televizija.

IP – (angl. *Internet Protocol*) – interneto protokolas.

IPTV – (angl. *Internet Protocol Television*) – telekomunikacinė sistema, skirta transliuoti ir priimti televizinius signalus paketiniais tinklais, naudojant interneto protokolą (IP).

MDTV – mikrobangų daugiakanalė televizija.

MHP – (angl. *Multimedia Home Platform*) – daugialypės terpės namų platforma. Tai DVB grupės standartas skaitmeninei interaktyviajai televizijai.

nVoD – (angl. *near Video on Demand*) – beveik užsakomų vaizdo programų paslauga.

PPV – (angl. *Pay Per View*) – mokamų televizijos programų transliavimo paslauga.

SDTV – (angl. *Standard-Definition Television*) – įprastos raiškos televizija.

UMTS – (angl. *Universal Mobile Telecommunications System*) universalioji judriojo ryšio sistema. Tai trečiosios kartos judriojo ryšio sistema.

VoIP – (angl. *Voice over Internet Protocol*) – IP telefonija. Balso ryšys perduodamas duomenų perdavimo tinklais naudojant interneto protokolą.

VoD – (angl. *Video on Demand*) – užsakomų vaizdo programų paslauga.

www – (angl. *World Wide Web*) – pasaulinis žiniatinklis.

XTML – (angl. *Hyper Text Markup Language*) – hiperteksto žymėjimo kalba. Tai kompiuterinė žymėjimo kalba, naudojama pateikti turinį internete.

PRIEDAI

1 priedas. Europos Sąjungos valstybių perėjimo prie skaitmeninio transliavimo grafikas.....	65
2 priedas. 10 Vakarų Europos valstybių pagal skaitmeninės televizijos skverbties reitingus.....	67
3 priedas. Skaitmeninės televizijos rinkos tyrimas (transliuotojai).....	68
4 priedas. Skaitmeninės televizijos rinkos tyrimas (retransliuotojai).....	69
5 priedas. Lietuvos rinkoje skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamos pridėtinės vertės paslaugos...71	

IVADAS

Skaitmeninė televizija yra viena svarbiausių inovacijų pramonės istorijoje. Televizijos pramonės sektoriaus skaitmenizacija pasauliniu mastu sukėlė evoliucinius pasikeitimus ir sąlygojo naujų paslaugų, tokių kaip skirtingomis technologinėmis platformomis paremta skaitmeninė televizija, vaizdo perdavimas pagal pareikalavimą, mobilią televiziją ir kitų atsiradimą rinkoje.

Temos pasirinkimą lėmė neabejotinas jos **aktualumas** šiuo metu, kada skaitmeninės televizijos klausimai yra plačiai diskutuojami ne tik dėl atitinkamo teisinio reguliavimo neapibrėžtumo, bet ir praktiniu požiūriu, ypač skaitmeninės televizijos plėtros perspektyvų ir analoginės antžeminės televizijos išjungimo datos ir sąlygų. Būtina išskirti pagrindines skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų reglamentavimo problemas Europos Sąjungos ir Lietuvos lygiu, jas įvertinti ir pateikti galimus sprendimo variantus, o kartu iširti praktinius skaitmeninės televizijos veikimo aspektus, kurie parodytų galimą atotrūkį tarp potencialių skaitmeninės televizijos galimybių bei jų praktinio panaudojimo Lietuvos rinkoje.

Šiame perėjimo nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo etape ypač ryškus praktinis skaitmeninės televizijos technologinių galimybių tyrimo aktualumas, kuomet yra svarbu skatinti namų ūkius naudotis skaitmeninės televizijos paslaugomis, atsisakant analoginių transliavimo signalų priėmimo, atskleidžiant skaitmeninės televizijos privalumus kartu pabrėžiant analoginio transliavimo trūkumus. Ši audiovizualinio sektoriaus transformacija palies kiekvieną visuomenės narį, todėl informacijos apie skaitmeninės televizijos diegimą sklaida tarp visuomenės narių yra itin aktualus klausimas, o tai, kad tokios informacijos šiuo metu trūksta, patvirtina žiniasklaidoje vis dažniau publikuojami straipsniai¹.

Mokslinė skaitmeninės televizijos **tyrimo problematika** Lietuvoje susijusi su mokslo darbų stygiumi šia tema, taip pat objektyviai neištirtu skaitmeninės televizijos diegimo poveikiu verslo galimybėms bei visai visuomenei.

Skaitmeninės technologijos lemia dinamiškus pokyčius visuomenės gyvenime, naujų prekių, paslaugų, verslo modelių atsiradimą. Tačiau taip pat kartu kyla ir teisinio reguliavimo, įtvirtinančio tokius naujus reiškinius, būtinybė. Šiuo požiūriu skaitmeninė televizija ir jos pagrindu teikiamos papildomos paslaugos yra ypatinga sritis – ji apima kokybiškai naujų visuomeninių santykių reguliavimą. Būtent šis faktas ir nulemia reglamentavimo probleminius aspektus, kurie ypač ryškūs šiuo metu ne tik Lietuvoje, bet ir Europos Sąjungos lygiu.

¹ Žiniasklaidoje pasirodo straipsniai apie tai, kad daugeliui Lietuvos gyventojų skaitmeninė televizija atrodo kaip mistika, o visuomenės informuotumo trūkumas trukdo sklandžiai skaitmeninės televizijos plėtrai. // 2008 m. lapkričio 12 d. „Verslo žiniuose“ pasirodęs straipsnis „Kad 2012 m. išjungs televiziją, daugume gyventojų girdėjo tik viena ausimi“, p. 8; 2008 m. lapkričio 12 d. dienraščio „Lietuvos rytas“ rubrika „Žinių srautas: Trūksta informacijos“, p. 13; 2008 m. lapkričio 11 d. portale www.delfi.lt publikuotas straipsnis „Daugumai gyventojų skaitmeninė televizija tebėra mistika“; 2008 m. lapkričio 12 d. interneto tinklalapyje www.zebra.lt pasirodęs straipsnis „Sklandžią skaitmeninės televizijos plėtrą užtikrintų tinkamas visuomenės informavimas“ ir kt.

Magistro baigiamojo darbo objektas yra skaitmeninė televizija, įgalinanti teikti papildomas paslaugas. Sudėtinė tyrimo dalis yra skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinio reguliavimo analizė. Siekiama pateikti išsamią skaitmeninės televizijos galimybių analizę bei jų panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti teisinio reguliavimo tyrimą, tokiu būdu atskleidžiant esmines problemas, žinoma, prieš tai aptariant skaitmeninės televizijos būklę bei jos plėtros perspektyvas, kaip tiesiogiai lemiančias skaitmeninės televizijos galimybių efektyvų išnaudojimą papildomoms paslaugoms.

Magistro baigiamojo darbo tikslas yra atskleisti skaitmeninės televizijos galimybes, identifikuoti pagrindines skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinio reguliavimo bei praktines problemas ir pateikti pasiūlymus dėl jų sprendimo gairių.

Siekiant iškelto mokslinio tyrimo tikslo, keliami šie **uždaviniai**:

- 1) atskleisti skaitmeninės televizijos būklę Lietuvoje ir užsienio valstybėse bei jos plėtros perspektyvas;
- 2) atskleisti skaitmeninės televizijos esamas ir potencialias galimybes audiovizualinio turinio, elektroninių ryšių, informacinės visuomenės ar kitoms esamoms paslaugoms tobulinti ir naujoms diegti bei jų poveikį verslo plėtrai;
- 3) išanalizuoti svarbiausius Europos Sąjungos ir nacionalinius teisės aktus, taikytinus skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisiniui reguliavimui, ir įvertinti, ar tinkamas skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinis reguliavimas;
- 4) įvertinti konkurenciją skaitmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje.

Tyrimo metodai. Siekiant darbo tikslo, naudotasi teoriniu dokumentų analizės metodu, kuriuo remiantis buvo identifikuota skaitmeninės televizijos diegimo esama padėtis bei numatomos plėtros perspektyvos. Remiantis lyginamuoju metodu buvo nustatyta užsienio valstybių patirtis skaitmeninės televizijos diegimo srityje. Sisteminės analizės metodas buvo pasitelkiamas analizuojant interaktyviasias skaitmeninės televizijos paslaugas, analizuojant įvairias interaktyviasias paslaugas kaip atskirus skaitmeninės televizijos galimybių panaudojimo atvejus ir kartu kaip integruotą visumą, teikiančią pridėtinę vertę vartotojams. Empirinis mokslinio tyrimo metodas – duomenų analizė, buvo pasitelkiamas siekiant grafiškai pavaizduoti skaitmeninės televizijos naudojimo mastą Lietuvoje bei jos paplitimą pagal skirtingomis technologinėmis platformomis teikiamas skaitmeninės televizijos paslaugas, o anketavimo tyrimo metodas buvo pasitelkiamas siekiant nustatyti, kodėl potencialūs paslaugų teikėjai neteikia televizijos komercijos paslaugų Lietuvos rinkoje. Dokumentų analizės metodas buvo pasitelkiamas siekiant išsiaiškinti skaitmeninės televizijos teikiamų papildomų paslaugų teisinio reguliavimo aspektus, o pasitelkiant analitinį-kritinį metodą buvo vertinama, ar tinkamai ir pakankamai valstybiniu lygiu reguliuojami skaitmeninės televizijos bei jos galimybių panaudojimo

papildomoms paslaugoms teikti klausimai. Apibendrinimo metodo pagalba gauti tyrimo rezultatai leido suformuluoti darbo išvadas bei pateikti pasiūlymus.

Skaitmeninė televizija yra pakankamai naujas reiškinys Lietuvos audiovizualiniame sektoriuje, skaitmeninėmis technologijomis paremto transliavimo diegimas Lietuvoje dar tik įsibėgėja, todėl nestebina ir mokslinių tyrimų stygius šioje srityje. Nors sistemiškai skaitmeninės televizijos temos Lietuvos mokslinių darbų autoriai nėra nagrinėję, tačiau galima rasti atskirų skaitmeninio transliavimo tyrimo fragmentų M. Kiškio, R. Migonio, V. Knyvos, A. Čitavičiaus, Ž. Pečiulio darbuose². Žvelgiant pasauliniu mastu mokslinių darbų skaitmeninės televizijos tema netrūksta. Paminėtini A. Brown, Picard G., M. Cave, K. Nakamura, C. Collie, M. Pagani ir kt. mokslininkai, kurie savo mokslo darbuose nagrinėjo skaitmeninės televizijos bei jos pagrindu teikiamų paslaugų temas.

Šiame magistro baigiamajame darbe buvo naudojami įvairūs *šaltiniai*. Visų pirma tai naujausios mokslinės publikacijos ir mokslinė literatūra. Labai svarbią vietą užima oficialūs šaltiniai – Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos teisės aktai, taip pat Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika. Taip pat naudotasi valstybės institucijų parengtomis ataskaitomis, atliktais tyrimais bei Europos Sąjungos institucijų parengtais informaciniais dokumentais.

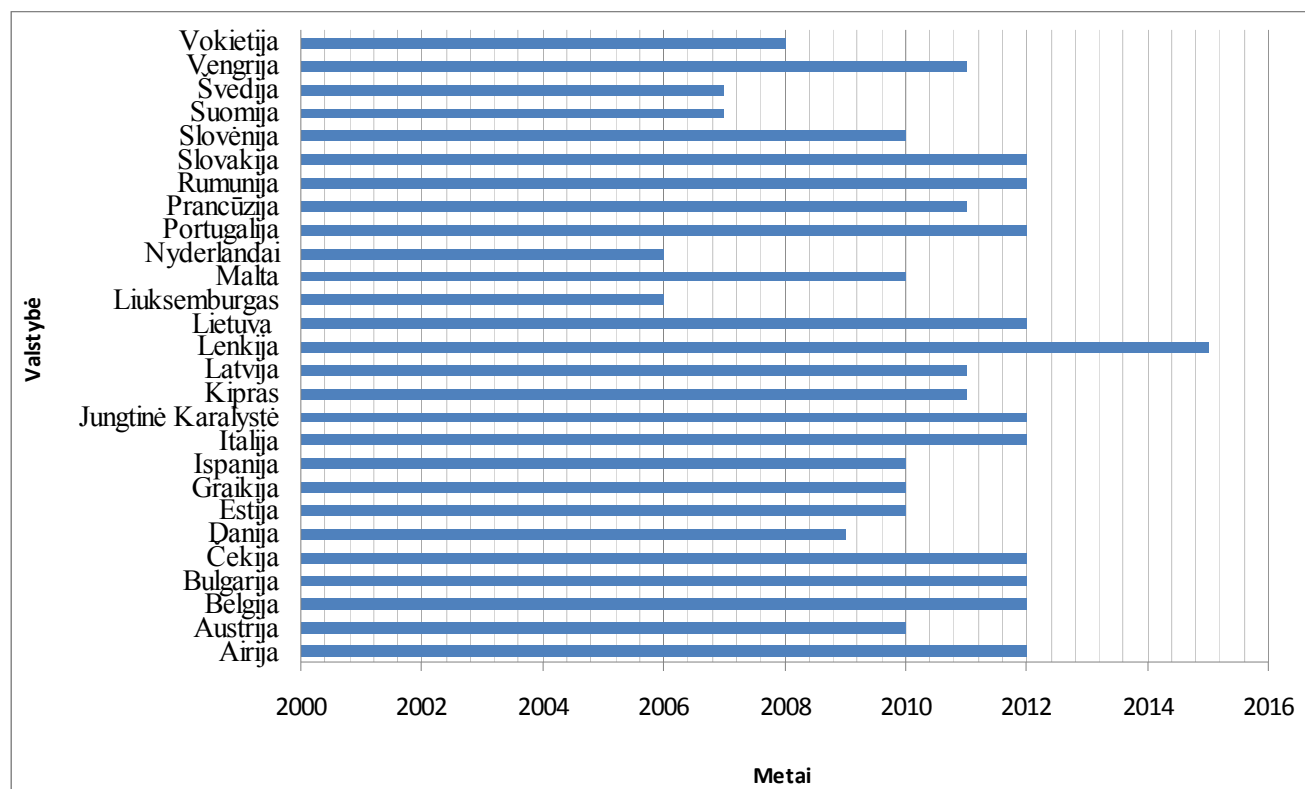
² Kiškis M. DTV in Lithuania // Digital television in Europe / Ed. by W. van den Broeck, J. Pierson. Brussel : VUBPRESS Brussels University Press, 2008. ISBN 9789054875413. p. 133-141; Migonis R., Knyva V., Čitavičius A. Skaitmeninės prieigos Lietuvos audiovizualinių paslaugų rinkoje. Elektronika ir elektrotechnika, 2003. Nr. 4(46). P. 53-56. ISSN 1392 – 1215; Pečiulis Ž. Technologinių naujovių iššūkiai ir tradicinės televizijos kaita. Informacijos mokslai, 2006. Nr.36. P. 83-94. ISSN 1392–0561; Čitavičius A., Knyva V., Migonis R. Lietuvos audiovizualinių paslaugų rinkos analizė. Elektronika ir elektrotechnika, 2003. Nr. 5(47). P. 17-20. ISSN 1392 – 1215.

1. SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS *STATUS QUO* IR PLĖTROS PERSPEKTYVOS

Pradedant nagrinėti skaitmeninės televizijos temą siekiant atskleisti jos potencialą naujų paslaugų plėtrai, svarbu nustatyti, koks yra skaitmeninės televizijos paplitimo mastas Lietuvoje bei užsienio valstybėse. Šis veiksnys turi tiesioginės įtakos naudojimosi skaitmeninės televizijos papildomomis paslaugomis mastui bei verslo subjektų suinteresuotumui teikti tokias paslaugas, nes tik esant kritinei skaitmeninės televizijos vartotojų masei verslo subjektai gautų pakankamą investicijų grąžą.

Skaitmeninė televizija Europoje pirmą kartą pradėta diegti dar 1996 metais (Europos Komisija, 2003). Pradžioje ji apėmė tik palydovinį vaizdo perdavimą, tačiau greitai aprėpė kabelinius bei antžeminius tinklus. Palydovinės ir kabelinės televizijos skaitmenizaciją Europoje stipriai veikė rinkos varomoji jėga, tuo tarpu skaitmeninės antžeminės televizijos skverbtis buvo gana lėta (Ibroscheva, Raicheva, 2009).

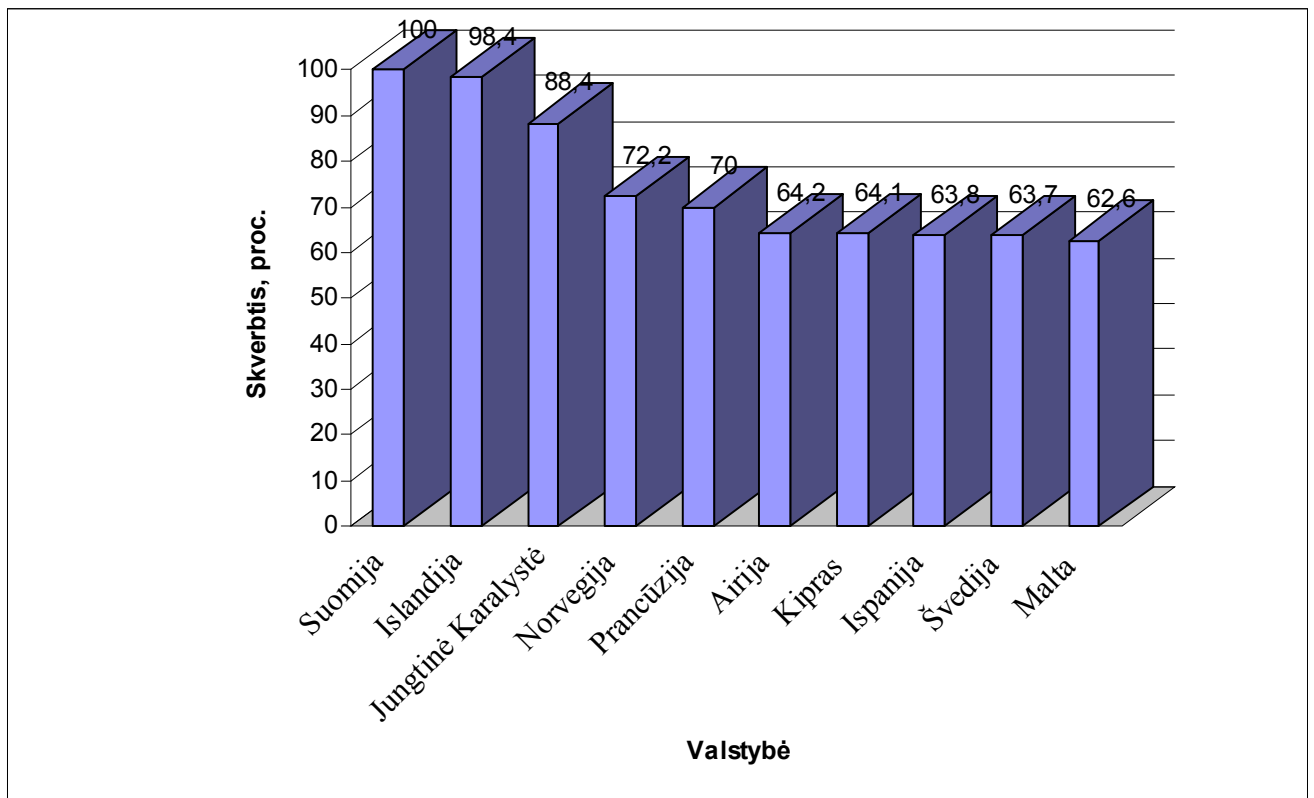
Reikia pažymėti, kad skaitmeninės televizijos skverbtis pasaulio valstybėse yra netolygi. 1 pav. pateikiamas remiantis naujausiais Europos Komisijos duomenimis sudarytas Europos Sąjungos valstybių perėjimo nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo grafikas, o 2 pav. pateikiamas 10 Vakarų Europos valstybių sąrašas pagal skaitmeninės televizijos skverbties rodiklį (procentais) 2008 m. gruodžio mėn. duomenimis.

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisija, 2009

1 pav. Europos Sąjungos valstybių perėjimo prie skaitmeninio transliavimo grafikas

Iš 1 pav. matyti, kad analoginė televizija jau yra išjungta Nyderlanduose, Liuksemburge, Suomijoje, Švedijoje, Vokietijoje bei Danijoje, o Austrijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Maltoje bei Slovėnijoje ketinama ją išjungti 2010 metais. Iki 2012 metų pabaigos analoginė televizija turėtų būti išjungta 26 iš 27 Europos Sąjungos valstybių. Tik Lenkijoje analoginę televiziją ketinama išjungti vėliau – 2015 metais. Detalesnė informacija apie analoginės antžeminės televizijos išjungimą Europos Sąjungos valstybėse pateikiama 1 priede.

Šaltinis: sudaryta pagal e-Media institutas, 2009

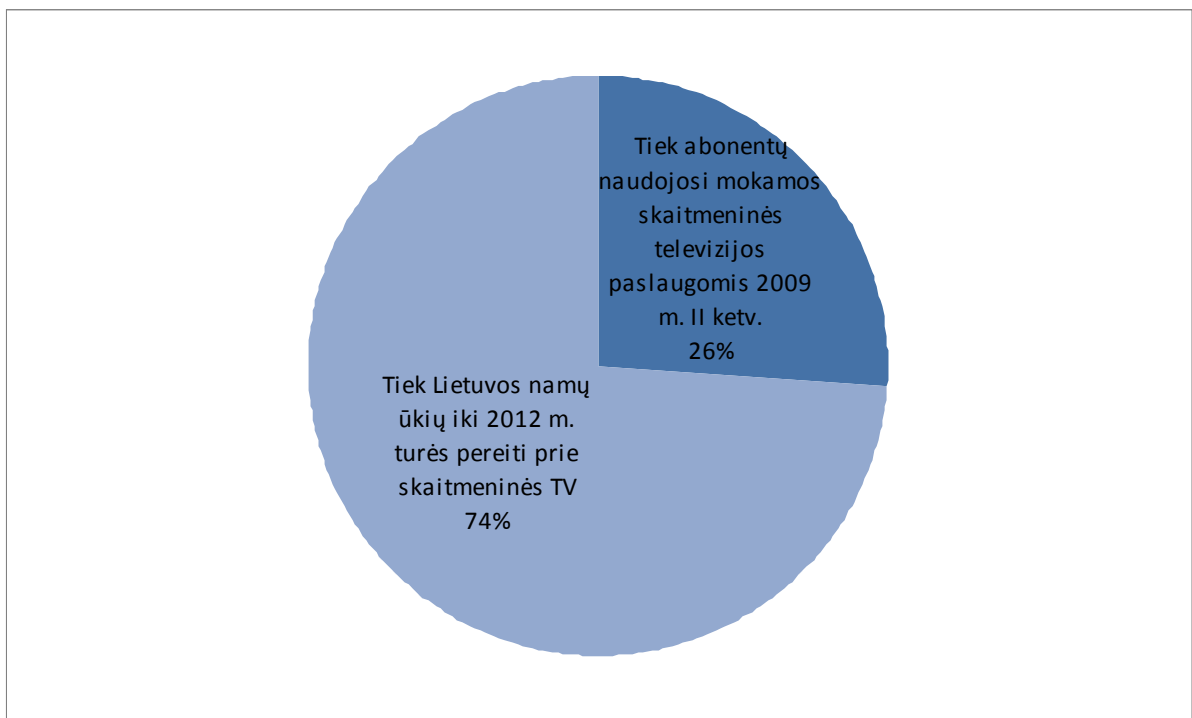
2 pav. 10 Vakarų Europos valstybių pagal skaitmeninės televizijos skverbties reitingus

2 pav. duomenys atspindi, kad Suomija, išjungusi analoginę televiziją 2007 metais (žr. 1 pav.), užima lyderiaujančias pozicijas ir pagal skaitmeninės televizijos naudojimąsi. Suomijoje 2008 m. gruodžio pabaigoje 100 proc. namų ūkių naudojami skaitmeninės televizijos paslaugomis, o pvz. Švedijoje, atsisakiusioje analoginio transliavimo 2008 metais, 2008 m. gruodžio mėn. skaitmeninės televizijos paslaugomis naudojami tik 63,7 proc. namų ūkių.

Lietuvoje skaitmeninė televizija pradėta diegti dar 2003 metais. 2008 m. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta galutinė, tačiau sąlyginė, analoginės antžeminės televizijos išjungimo data 2012 m. spalio 29 d. Nurodytu laiku analoginė antžeminė televizija Lietuvoje bus išjungta tik jeigu analoginės antžeminės televizijos išjungimo metu ne mažiau kaip 90 procentų analoginės antžeminės televizijos programos priimančių namų ūkių, naudodami kitas technologijas, turės galimybę priimti

visas atitinkamoje teritorijoje transliuotas nemokamas Lietuvos nacionalinių ir vietinių transliuotojų analoginės antžeminės televizijos programos.³

Pažymėtina, kad yra svarstomos galimybės analoginę antžeminę televiziją Lietuvoje išjungti anksčiau – 2011 metais. Šiuo metu yra svarstomi keturi analoginės televizijos išjungimo variantai. Pirmasis – išjungti analoginę televiziją 2012 m. spalį vienu metu visoje šalyje. Antrasis – išjungti analoginę ir pereiti prie skaitmeninės televizijos laipsniškai, atskirais regionais, pradedant ne anksčiau kaip 2011 m. pradžioje. Trečiasis variantas – jau 2010 ar 2011 m. pradėti trumpinti analoginių transliacijų trukmę, pvz. vieną mėnesį sutrumpinti jas valanda, kitą mėnesį jau dviem ir taip toliau, kas sudarytų galimai palankias sąlygas visuomenei realiai suvokti, kad perėjimas prie skaitmeninių transliavimo technologijų jau vyksta ir žmonės būtų pamažu rengiami, kad analoginės transliacijos bus išjungtos visiškai. Ketvirtas variantas – visiškai išjungti analoginę televiziją vienais metais anksčiau nei numatyta, tai yra – 2011 m. spalį. Minėtuosius scenarijus yra numačiusi Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, tačiau, transliuotojų nuomone, net ir 2012 m. visiškai pereiti prie skaitmeninės televizijos Lietuvai gali būti per anksti, jei bent 90 procentų žiūrovų nebus spėta aprūpinti skaitmeninei televizijai matyti reikalinga įranga. Transliuotojų nuomone diskusija turi būti ne apie išjungimo datą, o kaip pasiekti, kad 90 procentų namų ūkių būtų aprūpinti reikiama įranga skaitmeninės televizijos signalams priimti (Migonytė, 2009, p. 7).

Šaltinis: sudaryta pagal Migonytė, 2009

3 pav. Skaitmeninės televizijos abonentų dalis bendroje televiziją žiūrinčių namų ūkių plotmėje

³Analoginės antžeminės televizijos išjungimo ir skaitmeninės televizijos skatinimo Lietuvoje programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. 969, 20 punktą. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=328172&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2009 08 12]

Nors 3 pav. pateikti duomenys apie skaitmeninės televizijos žiūrovų skaičių atrodo nemaži, tačiau reikia pažymėti, kad šiuo metu televiziją žiūrinčių namų ūkių, kurių yra apie 0,5 mln., plotmėje skaitmeninę televiziją žiūrinčių namų ūkių dalis sudaro tik 26 proc. (129900 namų ūkių) (Migonytė, 2009, p. 7). Tai reiškia, kad dar apie 74 proc. (370 100) namų ūkių per trejus metus turės pereiti nuo analoginių prie skaitmeninių transliavimo technologijų naudojimo.

Ryšių reguliavimo tarnyba 2009 metų balandžio mėnesį užsakė šalies gyventojų naudojimosi elektroninių ryšių paslaugomis tyrimą (RRT, 2009). Tyrimas parodė, kad visos šalies mastu 42,1 procento namų ūkių priėmė analoginės antžeminės televizijos programas, o 55,6 procento namų ūkių priėmė kitas, ne analoginės antžeminės televizijos programas, t.y. naudojosi antžemine skaitmenine, kabeline ar palydovine televizija; 3,8 procento apklaustųjų nurodė nežiūrintys televizijos programų arba nieko neatsakė. Didžiuosiuose miestuose ne analoginės antžeminės televizijos programas priėmė 81,9 procento namų ūkių, miestuose ir rajonų centruose – 61,6 procento, o kaimo vietovėse – 14,5 procento namų ūkių. Daugiausia ne analoginę antžeminę televiziją priimančių namų ūkių – 72,7 procento – yra gaunančių virš 1500 Lt pajamų vienam namų ūkio nariui grupėje, mažiausia – 51,2 procento – yra gaunančių 501–1000 Lt pajamų vienam namų ūkio nariui grupėje. Pažymėtina, kad tyrimas parodė, jog įvairiuose Lietuvos Respublikos rajonuose namų ūkių, priimančių kitas, ne analoginės antžeminės televizijos programas, dalis yra labai skirtinga. Pavyzdžiui, Širvintų rajone ne analoginės antžeminės televizijos programas priėmė – 88,9 procento namų ūkių, Vilniaus rajone – 82,3 procento, Kauno rajone – 76,7 procento, Druskininkų rajone – 70 procento, o Tauragės rajone – 8,6 procento, Šilutės rajone – 4 procentai namų ūkių. Procentai rajonuose nurodyti įskaitant rajonų centrus.

Atsižvelgiant į Ryšių reguliavimo tarnybos užsakyto tyrimo rezultatus, darytina išvada, kad Lietuvos regionai yra skirtingai pasirengę analoginės antžeminės televizijos išjungimui. Tolimesnis analoginės antžeminės televizijos programų išjungimo scenarijus, siekiant paspartinti patį išjungimą, galėtų būti numatomas laipsniškai, atsižvelgiant į statistinius duomenis apie namų ūkių, priimančių ne analoginę antžeminę televiziją, skaičių konkrečioje vietovėje.

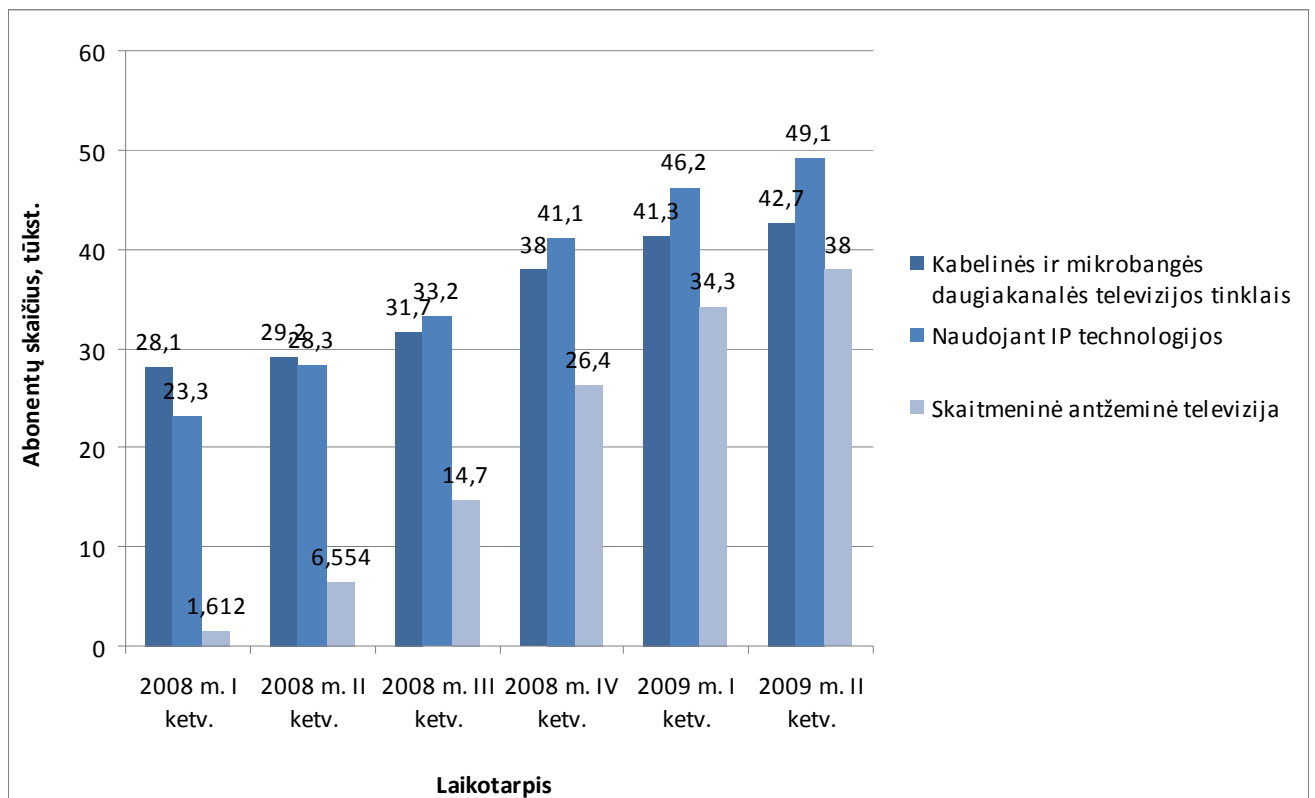
Ryšių reguliavimo tarnybos duomenimis⁴, jau 2009 m. kovo 1 d. 90 procentų analoginės antžeminės televizijos programas priimančių namų ūkių turėjo technines galimybes priimti visas atitinkamoje teritorijoje transliuotas nemokamas Lietuvos nacionalinių ir kai kurių vietinių transliuotojų analoginės antžeminės televizijos programas naudodami kitas technologijas.

Naujausiais duomenimis, pateiktais elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų, 2009 m. II ketvirčio pabaigoje 129,9 tūkst. abonentų naudojosi mokamos skaitmeninės televizijos paslaugomis (įskaitant, teikiamomis kabelinės ir mikrobangės daugiakanalės televizijos tinklais, televizijos,

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 27 d. nutarimo Nr. 376 „Dėl Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siūsti strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=5293&p_query=&p_tr2=&p_org=2511&p_fix= [žiūrėta 2009 09 28]

naudojant IP technologijas (IPTV), skaitmeninės antžeminės televizijos (DVB-T) paslaugomis), per metus šių skaitmeninės televizijos abonentų skaičius išaugo daugiau kaip 2 kartus. 2009 m. II ketvirtį skaitmeninės televizijos paslaugas teikė 22 ūkio subjektai, t.y. 5 ūkio subjektais daugiau negu 2009 m. I ketvirčio pabaigoje. Pažymėtina, kad palydovinės skaitmeninės televizijos paslaugas Lietuvoje teikia tik 1 ūkio subjektas, t.y. tik „Viasat“ AS, Viasat Broadcasting mokamos televizijos padalinys Baltijos šalyse (būstinė Estijoje) (Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (RRT), 2009).

Remiantis Ryšių reguliavimo tarnybos duomenimis, pateikiamais atskaitose apie elektroninių ryšių sektorių,⁵ galima pastebėti, kad Lietuvoje sparčiai auga televizijos programas skirtingomis skaitmeninėmis technologijomis priimančių abonentų skaičius (žr. 4 ir 5 pav.).

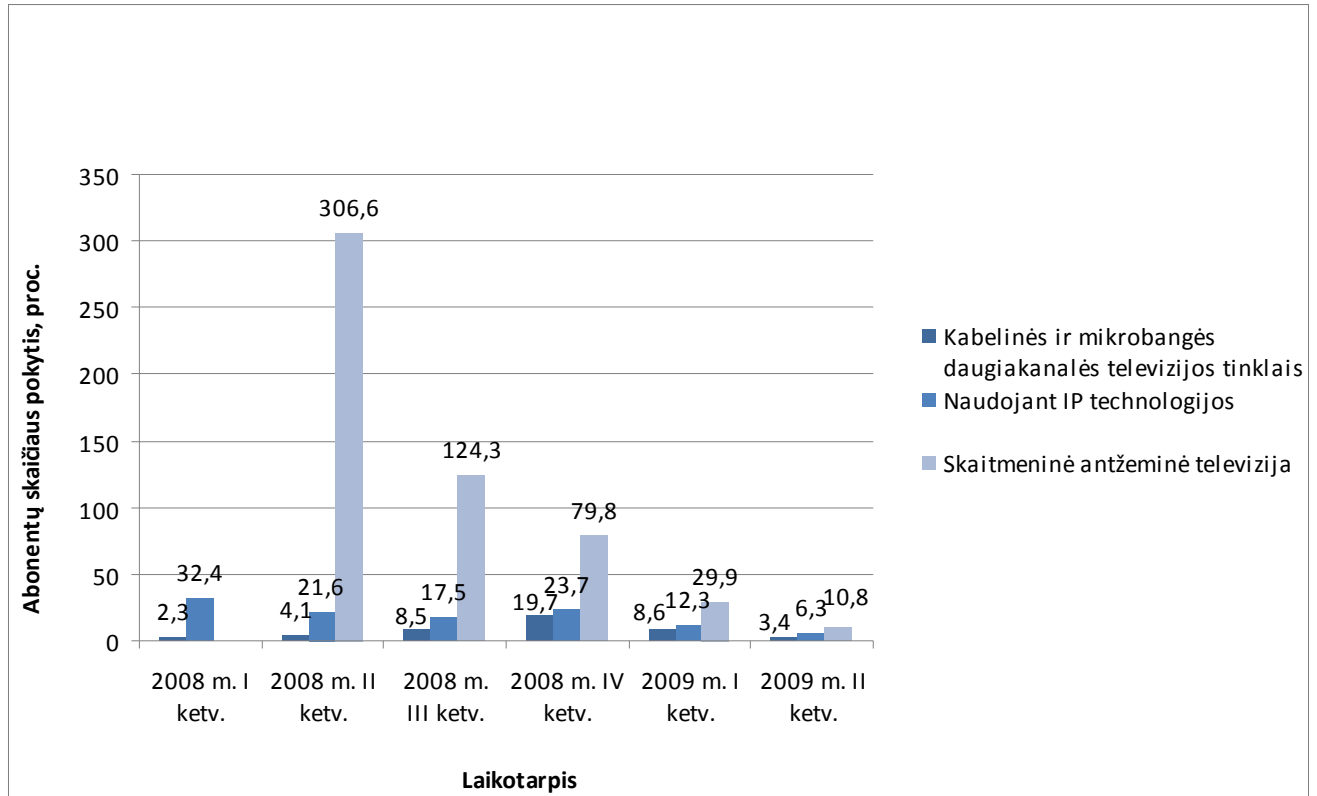
Šaltinis: sudaryta pagal RRT, 2008-2009

4 pav. Skaitmeninės televizijos abonentų skaičius pagal prisijungimo būdus

4 ir 5 pav. atskleidžia, kaip sparčiai auga skaitmeninės televizijos abonentų skaičius pastaraisiais metais. Kaip galime pastebėti, ypač sparčiai auga skaitmeninės antžeminės televizijos programas priimančių abonentų skaičius, o skaitmeninės televizijos signalų perdavimą kabelinės ir daugiakanalės televizijos tinklais populiarumu tarp abonentų ne tik pasivijo, bet ir nuo 2008 m. III ketv. lenkia skaitmeninė televizija, teikiama naudojant IP technologijas. Skaitmeninė televizija, teikiama naudojant IP technologijas, savo populiarumu užima lyderio pozicijas tarp mokamos televizijos abonentų tiek dėl

⁵ Analizuotos 2008 m. I ketv. – IV ketv., 2009 m. I ketv. – II ketv. ataskaitos apie elektroninių ryšių sektorių. <http://www.rtt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

jos teikiamų technologinių pranašumų, tiek ir dėl jos teikiamų galimybių abonentams gauti pridėtinės vertės paslaugas, tokias kaip interneto prieiga, vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos, interaktyvūs žaidimai ir pan. Plačiau pridėtinės vertės skaitmeninės televizijos paslaugų spektras bus atskleistas 2 skyriuje.

Šaltinis: sudaryta pagal RRT, 2008-2009

5 pav. Skaitmeninės televizijos abonentų skaičiaus pokytis pagal prisijungimo būdus

5 pav. galime matyti žymų skaitmeninės antžeminės televizijos abonentų skaičiaus augimą, kuris sietinas su TEO LT, AB atėjimu į skaitmeninės antžeminės televizijos rinką, kuri šias paslaugas pradėjo teikti 2008 m. kovo mėnesį. Iki tol skaitmeninės antžeminės televizijos paslaugas teikė tik UAB „Balticum TV“ ir tik Vilniaus mieste (RRT, 2009).

Abonentų, jau šiuo metu žiūrinčių skaitmeninę televiziją, analizė byloja, kad nemažai namų ūkių turi realią galimybę priimti skaitmeninius televizijos signalus, tačiau dar tris kartus didesnei daliai namų ūkių teks pereiti prie naujų televizijos transliavimo technologijų naudojimo. Įvertinus šiame poskyryje pateiktus skaičius, atrodo realu visiškai išjungti analoginę televiziją Lietuvos Respublikoje 2012 m. spalio 29 d., tačiau galimybė anksčiau ją išjungti atrodo abejotina. Analoginės antžeminės televizijos išjungimas sąlygotų skaitmeninės televizijos naudojimosi neišvengiamumą, kas vienareikšmiškai paskatintų skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų plėtrą Lietuvos rinkoje.

2. NAUJŲ PASLAUGŲ DIEGIMAS SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS INFRASTRUKTŪROS PAGRINDU

Skaitmeninių technologijų diegimas, televizijos programų integravimas su interneto ir mobiliojo ryšio tinklais kelia revoliucinių tradicinės televizijos pokyčių nuojautas. Skaitmeninis transliavimas, apsaugantis televizijos signalą nuo natūralių gamtos ir industrinių trukdžių, ne tik pagerina televizijos transliacijų kokybę, didina perduodamų programų kiekį, bet ir plečia paslaugų pasiūlą. Laidas galima kaupti ir peržiūrėti pageidaujama laiku, atsiranda elektroninės programų paieškos, papildomos informacijos apie programas sistemos, interaktyvaus ryšio galimybė (Pečiulis, 2006, p. 84).

Skaitmeninis transliavimas turi daug naujų interaktyvių savybių ir sudaro sąlygas teikti naujas interaktyvias televizijos paslaugas. Tokiu būdu, augant skaitmeninės televizijos paklausai Europoje ir visame pasaulyje kartu auga ir interaktyvių televizijos paslaugų vartojimas (Brown, Picard, 2005). Būtent dėl skaitmeninės televizijos technologinių savybių, įgalinančių aukštą interaktyvumo laipsnį, terminas skaitmeninė televizija neretai vartojamas kartu su interaktyviosios televizijos terminu, juos sugretinant ar vartojant kaip vienas kitą papildančius.

Amerikos federalinė ryšių komisija (angl. *The American Federal Communications Commission*, FCC) apibrėžia interaktyviają televiziją kaip paslaugą, kuri palaiko abonento inicijuotą pasirinkimą ir veiksmus, kurie susiję su vienu ar keletu vaizdo programų srautu. Didžiosios Britanijos transliavimo reguliuotojas Nepriklausoma televizijos komisija (angl. *Independent Television Commission*, ITC) apibrėžia interaktyviosios televizijos paslaugas kaip „traukimo“ (angl. *pull*) paslaugas, inicijuotas abonento, kurios nebūtinai susiję su specialia vaizdo programa. ITC skiria dvi interaktyvių paslaugų rūšis: atskiras paslaugas ir su programa susijusias paslaugas. Pirmosios yra savarankiškos paslaugos, nesusijusios su konkrečią programą perduodančiu srautu. Tipiškos šios rūšies paslaugos yra pramogų, informacijos ir transakcijų paslaugos. Su programa susijusioms paslaugoms priskiriamos interaktyvios televizijos paslaugos, kurios tiesiogiai susiję su vienos ar keleto vaizdo programų srautu. Šios paslaugos leidžia vartotojams gauti papildomos informacijos susijusios su transliuojamu turiniu, pasirinkti funkciją iš meniu, dalyvauti televizijos žaidime, kitame renginyje ar sporto varžybose, bendrauti su kitais tos pačios programos žiūrovais (Pagani, 2003).

Būtinios sąsajos tarp interaktyvios televizijos ir skaitmeninės televizijos nėra, nes interaktyvios televizijos paslaugos buvo teikiamos daugelį metų analoginės televizijos signalais. Galima paminėti du akivaizdžius to pavyzdžius: Europos teleteksto paslaugos teikiamos daugiau kaip 20 metų bei Dvipusio ryšio televizija (angl. *Two Way TV*), kuri siūlė analogines interaktyvaus žaidimo paslaugas Jungtinėje Karalystėje nuo 1996 metų (Brown, Picard, 2005). Taip pat paminėtinas *Microsoft* atvejis, kuomet *Microsoft* bandė sujungti kompiuterį ir televiziją panaudojant kabelinės televizijos priedėlį kaip

platformą interaktyviajai televizijai teikti. *Microsoft* 1997 metais pritaikė *WebTV* interneto prieigai ir televizijai sujungti, tačiau dėl daugelio priežasčių ji nebuvo pradėta naudoti (Collie, 2007).

Taigi kas iš tiesų yra skaitmeninė televizija jei ne interaktyvioji televizija? Skaitmeninė televizija, visų pirma ir svarbiausia, yra techninis terminas, susijęs su perėjimu nuo analoginių transliavimo technologijų prie skaitmeninių technologijų. Interaktyvioji televizija yra plačiausias terminas apimantis visus būdus, kuriais technologija suteikia galimybę žiūrovui sąveikauti su televizijos turiniu. Balsavimas SMS žinutėmis, nepriklausomai nuo transliavimo technologinės platformos, yra prieš skaitmeninis interaktyvumo būdas. Klasikinė interaktyviosios televizijos koncepcija apima visą eilę siužeto pasirinkimo galimybių, kurių kiekviena turi būti numatoma kaip turinys už atitinkamą užmokestį. Interaktyvioji televizija pasižymi mažu transliavimo srautu, tačiau pažymėtina, kad skaitmeninėje antžeminėje ir skaitmeninėje palydovinėje televizijoje nėra atgalinio ryšio kanalo, būtino interaktyviosioms paslaugoms teikti (Collie, 2007).

Be kita ko, interaktyvioji televizija suteikia galimybę žiūrovui užduoti klausimus televizijos programos teikėjui. Tokiu būdu žiūrovas gali perduoti savo užklausą per dvipusį informacijos perdavimo kanalą, sukurtą skaitmenizuojant televizijos signalus. Netgi namuose, kuriuose nėra asmeninio kompiuterio, tiesioginės (angl. *on-line*) paslaugos, tokios kaip internetas, gali būti pasiekiamos. Interaktyviomis paslaugomis galima naudotis atskirai nuo televizijos programų perdavimo arba suderintai su jomis (Pagani, 2003).

Reikia pažymėti, jog interaktyvumas yra akcentuojamas labiau kaip funkcija, o ne kaip specifinė paslaugų rūšis, kuri gali būti pritaikoma daugelyje sričių (Pagani, 2003). Jos skiriamasis bruožas yra suteikimas galimybės žiūrovams sąveikauti su televizijos perduodamu turiniu vienu iš dviejų metodų:

- keičiant ekrane rodomą turinį, pavyzdžiui, pasiekti informaciją apie transliuojamą programą, keisti vaizdo matymo kampą, vienu metu žiūrėti daugiau nei vieną vaizdą ar matyti susijusį su rodomu vaizdu tekstą tuo pačiu metu;

- teikiant užklausas transliuotojui grįžtamąjį ryšį sukuriančiomis priemonėmis, pavyzdžiui užsisakyti prekę, balsuoti ar tiesiogiai dalyvauti televiktoringe (Pagani, 2003).

Apibendrinant galima pažymėti, kad skaitmeninei televizijai būdingas aukštas interaktyvumo laipsnis yra ta savybė, kuri suteikia didžiausią potencialą naujoms paslaugoms diegti. Šio skyriaus poskyriuose bus bandoma atskleisti skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų spektrą bei skaitmeninės televizijos poveikį verslo plėtrai.

2.1. Skaitmeninės televizijos poveikis verslo plėtrai

Perėjimas prie skaitmeninių technologinių platformų, be kita ko, paplečia galimybes ir panaikina skiriamąsias ribas tarp skirtingų ryšių priemonių, tokių kaip televizija, balso komunikacijos bei

interneto prieiga. Tobulėjant skaitmeninėms informacinėms technologijoms, iš esmės keičiasi kompiuterinių, komunikacinių ir audiovizualinių technologijų galimybės ir paslaugų įvairovė. Skaitmeniniai elektroninių ryšių tinklai ir interneto prieiga sėkmingai pradeda konkuruoti ir audiovizualinėje rinkoje. Diegiamos visiškai naujo pobūdžio interaktyviosios paslaugos. Visi skaitmeninės televizijos transliavimo tinklai papildomai naudojami duomenims, internetui ir skaitmeninėms radijo laidoms perduoti (Cave, Nakamura, 2006). Kabelinės televizijos paslaugų teikėjai savo kabelinės televizijos tinklais teikia ne tik televizijos ir radijo transliacijų paslaugas, bet taip pat ir balso telefonijos bei interneto paslaugas; judriojo ryšio operatoriai teikia ne tik judriosios telefonijos paslaugas, bet taip pat ir telefonijos fiksuotoje vietoje paslaugas, greitojo duomenų perdavimo, televizijos transliacijų, informacinės visuomenės paslaugas; istorinis fiksuoto ryšio operatorius teikia ne tik fiksuoto telefono ryšio, bet ir greitojo duomenų perdavimo, informacinės visuomenės (elektroninė komercija), televizijos transliacijų paslaugas (internetu protokolo televizija (IPTV), skaitmeninė antžeminė televizija (DVB-T), kabelinė televizija); istorinis transliuotojas savo tinklu teikia ne tik audiovizualinio turinio antžeminio transliavimo paslaugas, bet ir greitojo duomenų perdavimo, telefono ryšio, internetu protokolo televizijos (IPTV) paslaugas. Šiuos teiginius puikiai iliustruoja autorės atliktas skaitmeninės televizijos rinkos tyrimas⁶ (žr. 3 ir 4 priedai). Tyrimo tikslas buvo nustatyti, kokias paslaugas teikia skaitmeninės televizijos teikėjai (internetas, fiksuotas ir (arba) judrusis ryšys, skaitmeninė televizija). Ištyrus 21 Lietuvos rinkoje veikiančio skaitmeninės televizijos teikėjo teikiamas paslaugas buvo nustatyta, kad 14 skaitmeninės televizijos paslaugų teikėjų taip pat teikia ir interneto paslaugas, iš jų net 10 teikia telefono ryšio paslaugas (fiksuoto, judriojo ryšio bei VoIP), be to 10 tirtų ūkio subjektų taip pat teikė kitomis, ne skaitmeninės televizijos, transliavimo technologijomis grįstas transliavimo (retransliavimo) paslaugas (MDTV, analoginė antžeminė, palydovinė, kabelinė televizija).

Skaitmeninė televizija sudaro prielaidas televizijai konkuruoti su internetu. Galima sakyti, kad internetas yra sistema, skirta perduoti skaitmeninę informaciją viso pasaulio mastu, tuo tarpu skaitmeninė televizija yra skirta transliuoti skaitmeninę informaciją. Akivaizdu, kad skaitmeninė televizija ir internetas gali ir privalo veikti glaudžiai sąveikaudami visuomenės labui (Cave, Nakamura, 2006).

Galima pastebėti, kad konkurencija ir suderinamumas elektroninių ryšių rinkose atsiranda kartu su veiklomis, konkuruojančiomis (ir kartu pakeičiančiomis) tarpusavyje. Klasikinis pavyzdys yra perėjimas nuo varinės vytos poros linijos prie optinio pluošto audiovizualinio turinio perdavimo sektoriuje. Perėjimas telefonijos priemonių srityje nuo tradicinio balso perdavimo prie IP paketų perdavimo buvo sąlygotas faktoriaus, kad paketų perdavimas yra efektyvesnis nei nepaketinis perdavimas. Kitas pavyzdys yra pasikeitimai televizijos programų platinimo srityje, kuomet buvo

⁶ Tyrimas atliktas 2009 m. birželio mėn. Į tyrimą neįtraukti MDTV ir kabelinės televizijos transliuotojai bei retransliuotojai.

pereita nuo transliacijų perdavimo naudojant antžeminį radijo spektrą prie kabelinio transliavimo; šio pasikeitimo priežastimi buvo sujungimas kabelinio ir palydovinio televizijos programų perdavimo, kuris yra efektyvesnis lyginant su transliavimu naudojant tik antžeminį radijo spektrą. Šie pavyzdžiai iliustruoja tai, kad konkreti paslauga tampa ekonomiškesnė vietoj senų technologijų pradėjus naudoti naujas skaitmenines technologijas. Naujų technologijų įdiegimas, sudarantis prielaidą technologiniam progresui, yra pagrindinis veiksnys, lemiantis verslo plėtrą (Cave, Nakamura, 2006).

2.1.1. Technologiniai skaitmeninės televizijos pranašumai

Skaitmeninė televizija teikia skirtingus privalumus atskiriems ūkio subjektams. Europos žiniasklaidos politikos kontekste svarbiausias skaitmeninės televizijos privalumas yra efektyvesnis radijo spektro panaudojimas. Skaitmeninis sutankinimas ir efektyvesnis radijo dažnių panaudojimas suteikia didesnę kanalų erdvę transliuotojams bei palengvina mokamos televizijos paslaugas antžeminėje televizijos platformoje. Ši nauja erdvė gali būti panaudota interaktyviosioms paslaugoms teikti ir (arba) pagerinti techninę transliavimo kokybę. Antra, po analoginės antžeminės televizijos išjungimo kai kurie radijo dažniai iš žemesnės nei 1 GHz ultraaukštų (UHF) radijo dažnių juostos, šiuo metu rezervuoti televizijos transliavimui, galės būti paskirstyti UMTS ir kitoms trečios kartos (3 G) belaidėms paslaugoms. Tai leis padidinti judriojo ryšio rinkos augimą bei įgyvendinti radijo spektro paskirstymo politiką, paremtą rinkos principais (Brown, Picard, 2005).

Skaitmeninės televizijos sistemos yra pritaikytos plačiaekraniam formatui. Pažymėtina, kad skaitmeninės televizijos paslaugos nebūtinai turi būti plačiaekranės, tik naudojamas standartas sudaro sąlygas šiam pasirinkimui. Televizijai naudojamas plačiaekranis formatas⁷ žinomas kaip 16:9 santykinė išraiška. Siekiant papildyti plačiaekranį vaizdo formatą, skaitmeninė televizija suteikia galimybę „kino teatro garso“ kokybės galimybei. Garso kokybė dabar yra tapusi viena svarbiausių modernios televizijos savybių (Brice, 2003).

Skaitmeninė televizija yra efektyvesnė transliavimo priemonė nei analoginė. Skaitmeninis kanalų suglaudinimas, užimantis tokią pačią radijo dažnių juostą kaip ir vienas analoginis kanalas (6-8 MHz), gali apimti mažiausia 4 skaitmeninius kanalus, daugiausia 6 ar galimai ir daugiau didesnio sutankinimo kanalų. Efektyvus radijo dažnių naudojimas suteikia galimybių daugiau patobulinių inkorporuoti į transliacijos signalą nereikalaujant nepageidautino papildomo radijo spektro. Aukštos raiškos televizija (HDTV), daugiakanališkumas, aukštos kokybės garsas, plačiaekranis vaizdas ir papildomos paslaugos tampa įmanomi panaudojant skaitmeninį glaudinimą (Collie, 2007).

⁷ Plačiaekranės skaitmeninės televizijos paslaugos – televizijos paslaugos, kurias visiškai ar daugiausiai sudaro programos, pagamintos ir suredaguotos rodyti viso aukščio plačiaekranio formatu. Plačiaekranės televizijos paslaugos nurodomos kaip formatas 16:9. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 32 dalis. Valstybės žinios. 2004, Nr. 69-2382.

Skaitmeniniai signalai nepatiria kokybės pablogėjimo juos perduodant ar kopijuojant dėl jų savaiminio atkūrimo savybės. Signalas yra užkoduotas kaip 0 ir 1, todėl prarastas signalas visada gali būti atkurtas. Aukštos raiškos skaitmeninė televizija (HDTV) turi aukštesnę skiriamąją gebą nei analoginė ar standartinės raiškos skaitmeninė televizija (SDTV), nes tai televizija, kurios vaizdą sudaro ne mažiau kaip 25 kadrai per sekundę, kurių kiekviename yra ne mažiau kaip 720 intensyvumo eilučių, kurių kiekvienoje yra ne mažiau kaip 1280 intensyvumo vaizdo elementų. Dėl skaitmeninio kodo techninių privalumų, vaizdas ir garsas gaunami tokios pačios kokybės kokios išsiunčiami. Daugiakanališkumas pasižymi nepasotinamais programavimo poreikiais, padidėjusiu spaudimu mažo biudžeto produkcijai ir didesniu programų pakartotiniu panaudojimu. Daugialypis programų tvarkaraštis yra įprastas daugiakanalėje aplinkoje (Collie, 2007).

Kaip jau buvo minėta, skaitmeninė televizija pasižymi interaktyvumu, tačiau interaktyviosioms paslaugoms įdiegti būtinas grįžtamojo ryšio kanalas. Turint grįžtamojo ryšio kanalą per skaitmeninės televizijos prieigą galima teikti visas paslaugas IP pagrindu, tarp jų ir patį internetą. Dar platesnes galimybes atveria DVB – MHP platforma (Čitavičius ir kt., 2003, p. 20).

1 lentelėje atskleidžiamas skaitmeninės televizijos galimybių spektras – jau esamos arba netolimoje ateityje numatomos realizuoti galimybės, suklasifikuotos pagal skaitmeninės televizijos technologijas.

1 lentelė. Skaitmeninės televizijos galimybių spektras

Technologinė platforma	Paslauga	Apytikslė geba namų vartotojams	Interaktyvumas	Privalumai	Trūkumai
Skaitmeninė kabelinė (DVB-C)	Televizija, radijas, PPV, interaktyvios paslaugos	Ekvivalentas apie 800 televizijos kanalų	Gera galimybė – integruotas grįžtamasis ryšys	Didelis radijo dažnių juostos plotis, integruotas grįžtamasis ryšys	Ribota grįžtamojo ryšio talpa, fragmentuoti tinklai prisideda prie išlaidų
Skaitmeninė antžeminė (DVB-T)	Televizija, radijas, interaktyvios paslaugos	4-6 kartus analoginės gebos (40-80 kanalų)	Ribota galimybė, nėra grįžtamojo ryšio	Didelis radijo dažnių juostos plotis, judrus ir perkeliamas vidinis naudojimas (teoriškai), galima vietinė diferenciacija	Nėra integruoto grįžtamojo ryšio, brangus būdas pasiekti pasaulinę aprėptį

1 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Technologinė platforma	Paslauga	Apytikslė geba namų vartotojams	Interaktyvumas	Privalumai	Trūkumai
Skaitmeninė palydovinė (DVB-S)	Televizija, radijas, PPV, interaktyvios paslaugos	Ekvivalentas 600-1000 televizijos kanalų	Gera galimybė, tačiau grįžtamojo ryšio trūkumas	Didelis radijo dažnių juostos plotis, visos šalies aprėptis iš vieno palydovo, galimas greitas pritaikomumas inovatyviems sprendimams (pvz. HDTV)	Nėra vidinio priėmimo, nėra integruoto grįžtamojo ryšio, ilgas perdavimo laikas netinkamas visoms interaktyvioms paslaugoms
Skaitmeninė abonentinė linija (DSL), paremta telefono ryšio tinklu (IPTV)	Televizija, radijas, VoD, interaktyvios paslaugos, internetas	Neribota	Puikus interaktyvumas – integruotas didelio greičio grįžtamasis ryšys	Didelis radijo dažnių juostos plotis, beveik pasaulinis padengiamumas	Galimas radijo dažnių juostos susiaurėjimas didėjant atstumui nuo komutatoriaus
Elektros linija, paremta elektros tinklu	Internetas	Neribota	Puikus – integruotas spartusis grįžtamasis ryšys	Visur esantis prisijungimas galimas kiekvienuose namuose	Dar neįgyvendinta. Turi būti išspręstos trukdžių problemos
Plačiajuostė belaidė	Internetas	Iki 1 Mbps	Geras	Pratęsia fiksuoto plačiajuosčio ryšio galimybę	Padengiamumas įvairuoja skirtinguose namuose
Skaitmeninė judrioji DVB-H	Televizija, radijas, interaktyvios paslaugos	30-80 sutankintų televizijos kanalų	Geras – naudoja 2G/3G grįžtamąjį ryšį	Tinka judriajai televizijai ir kitoms daugialypės terpės paslaugoms. Palaikoma daugelio delninių kompiuterių gamintojų	Dar nėra įsigalėjęs. Reikalauja radijo spektro galimybių
3 G judrioji	Balso perdavimo paslaugos, pranešimai, audiovizualinis srautas/ siuntimas, interaktyvios paslaugos	Šiuo metu televizija dar netransliuojama	Geras	Geras interneto prieigai. Greitai pritaikomas padengtoje teritorijoje	Aprėpties nepastovumas

Saltinis: Cave, Nakamura, 2006, p. 3-4.

Nuo skaitmeninės televizijos kūrimo pradžios jai taikyti visi DVB standartai. Tačiau DVB-S ir DVB-T gali pateikti tik tiesioginį srautą, pvz., EON (*Europa Online*) interneto paslauga per palydovą. Interneto paslaugai, taip pat ir interaktyviosioms paslaugoms teiti būtinas grįžtamasis ryšys, ko DVB-S ir DVB-T prieigos užtikrinti negali. Iš 1 lentelės galime matyti, kad šiuo metu interaktyviųjų paslaugų diegimo požiūriu palankiausios sąlygos yra kabelinės (DVB-C) bei interneto protokolo pagrindu teikiamos (IPTV) televizijos operatoriams. Atkreiptinas dėmesys, kad DVB-T puikiai tinka judriajai interneto prieigai vartotojo kryptimi ir visai šalies teritorijai aprėpti (Migonis ir kt., 2003). Kaip galime pastabėti iš 1 lentelėje apibūdintų skirtingų transliavimo technologinių platformų apibūdinimų, jos nuolat evoliucionuoja, atverdamos platesnes pritaikomumo bei aprėpties galimybes. Pažymėtina, kad 2009 m. Lietuvoje, pirmoje iš Europos Sąjungos valstybių, įdiegtas 4G ryšio tinklas, kuriuo šiuo metu AB Lietuvos radijo ir televizijos centras teikia pažangiojo belaidžio interneto MEZON paslaugas, o ateityje šiuo tinklu ketina teikti ir didelės raiškos vaizdo transliacijas bei perduoti kelias ar net keliasdešimt didelės raiškos vaizdo transliacijų vienu metu.⁸ Tikėtina, kad ateityje 4G ryšiu teiktinos skaitmeninės televizijos paslaugos suteiks dar platesnes galimybes.

Svarbus skaitmeninės televizijos privalumas yra ir tai, kad perėjimas prie skaitmeninio transliavimo atlaisvins dalį radijo spektro, dabar naudojamą analoginiam transliavimui, kuris vertingai galės būti panaudotas kitoms paslaugoms teikti. Atlaisvintas analoginis radijo spektras galės būti paskirstytas daugeliui naudotojų, įskaitant panaudojimą skaitmeninei antžeminei televizijai, mobiliajai televizijai (DVB-H) ar judriajam ryšiui. Naudojant skaitmeninę technologiją sukuriama geresnis rezultatas su mažesnėmis radijo spektro sąnaudomis, atlaisvintą radijo spektrą panaudojant vertingesnėms paslaugoms, kaip, pavyzdžiui, sekančios kartos judriajam ryšiui, įskaitant judrųjį duomenų ir vaizdo perdavimą (Cave, Nakamura, 2006).

2.1.2. Interaktyvumo poveikis skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų rinkos augimui

Be abejo, išaugęs skaitmeninės televizijos interaktyvumas, leidžiantis teikti įvairių paslaugų žiūrovams, sąlygojo ir skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų rinkos augimą. Interaktyviosios paslaugos tampa svarbiomis skaitmeninės televizijos paslaugomis, kurios pritraukia vis didesnę žiūrovų skaičių ir tampa nauju pajamų šaltiniu verslo sektoriuje.

Skaitmeninės televizijos, suteikiančios galimybę teikti interaktyviasias paslaugas, (IDTV) įdiegimas turi didelį poveikį rinkoje veikiantiems televizijos operatoriams. Interaktyvioji skaitmeninė televizija sąlygoja įnirtingą konkurenciją audiovizualinėje rinkoje ir televizijos pramonės pelnus. Trys

⁸ Naujajį 4G WiMAX ryšio standartą AB Lietuvos radijo ir televizijos centras planuoja įdiegti 2011 m. <http://www.erdves.info/?news;id.1714> [žiūrėta 2009 10 19]

svarbiausi interaktyviosios skaitmeninės televizijos, kaip technologinės platformos, panaudojimą komercijai skatinantys veiksniai yra veiklos pajėgumas interaktyviosios skaitmeninės televizijos paslaugoms; televizijos operatorių inovacijų ir strategijos įgyvendinimo pajėgumai ir televizijos industrijos technologinės plėtros brandos lygis (Lin et al., 2008).

IDTV privalumai yra transliuojamų kanalų skaičiaus padidėjimas; geresnė perduodamo vaizdo ir garso kokybė; tinklo technologijų integravimas su skaitmenine televizija (pavyzdžiui kelionių pardavimas); didesnis pirkėjų pasitikėjimas IDTV transakcijomis nei pirkimais internetu; vaizdo pagal pareikalavimą paslauga (VoD); paprasta transliavimo tinklų integracija. Ji taip pat patraukli žiūrovams dėl to, kad nereikia pirkti papildomos įrangos, išskyrus priedėlį, ar išmokti valdyti naują technologiją (Lin et al., 2008).

Kartu su interaktyviosiomis paslaugomis plėtojamas ir interneto prieigos teikimas panaudojant skaitmeninei televizijai skirtą sutankintą skaitmeninio kanalo srautą, t.y. per televizijos ekraną suteikiama prieiga prie pasaulinio tinklo (www). Tačiau pažymėtina, kad tuo pačiu metu atvira interneto prieiga sudaro galimybę naudotojams sudaryti sandorius ne per tiesioginį paslaugų teikėją (transliuotoją, kabelinės televizijos operatorių, interneto prieigos teikėją ir pan.), dėl ko interaktyvių televizijos paslaugų teikėjai turi teikti kuo patrauklesnes paslaugas, kad jų naudotojams būtų patraukliau naudotis jų teikiamomis paslaugomis, o ne naudotis tokiais paslaugomis pasinaudojant prieiga prie interneto. Tai galima užtikrinti siekiant padaryti, kad televizoriaus ekrane pateikiamas turinys būtų patrauklesnis nei panašūs pasiūlymai interneto tinkle. Pavyzdžiui, paslaugų teikėjai gali sustiprinti teminį kanalo turinį; arba gali siekti bendradarbiauti su turinio valdytojais ir teikti patrauklų interaktyvų turinį arba pasiūlyti papildomas paslaugas vartotojams. Galima sukurti į portalus panašius interaktyviosios televizijos papildomų paslaugų rinkinius, kuriuos vartotojai galėtų pasiekti vieno mygtuko paspaudimu (Brown, Picard, 2005).

Interaktyviosios televizijos paslaugos suteikia finansų įmonėms naujas marketingo galimybes: interaktyviosios televizijos paslaugos leidžia finansų įmonėms demonstruoti savo produktus televizijos programose nuolat, o ne tik keletą sekundžių trunkančiuose komerciniuose pranešimuose, taip pat suteikti finansinę konsultaciją interaktyviai, netgi realiu laiku. Tokios įmonės ypač vertina galimybę televizoriaus ekrane pateikti nuorodas į puslapius, kur žiūrovai gali nusipirkti jų siūlomus produktus tiesiogiai (angl. *on-line*). Papildomai paslaugų teikėjai gali pasiūlyti žiūrovams konkrečius juos dominančius pasiūlymus, atsižvelgiant į jų asmeninius televizijos programų žiūrėjimo įpročius (Pagani, 2003).

Transliavimo technologijų pažanga paskatino ir marketingo formų pokyčius, pereita nuo stūmimo (angl. *push*) iki traukimo (angl. *pull*). Tradicinės žiniasklaidos priemonės, tokios kaip spauda, televizija ir radijas yra stūmimo aplinka, „vienos krypties gatvė“, kur informacija yra vienos krypties, nuo kompanijos iki kliento, nebent yra integruoti tiesioginio atsakymo elementai. Kaip kontrastas,

internetas yra traukimo aplinkos pavyzdys, greta kurio atsiduria ir interaktyvioji skaitmeninė televizija. Traukimas reiškia, kad potencialūs klientai ir vartotojai aplanko svetainę tik tada, kai jiems ateina į galvą tai padaryti – kai jie turi apibrėžtą poreikį – jie yra iniciatyvūs ir patys atsirenkantys. Bet tai kartu yra silpnumas, kadangi tiesioginis traukimas reiškia, kad pardavėjai, įskaitant televizijos komercijos dalyvius, turi mažiau kontrolės nei tradiciniame bendravime, kur žinia yra pateikiama apibrėžtai auditorijai (Pagani, 2003).

Interaktyvi reklama rodoma sinchroniškai (tuo pačiu metu) su televizijos reklamomis. Interaktyvi užsklanda ar ikona yra generuojama ekrane kartu su interaktyviu komponentu. Pasirinkę specialius puslapius televizijos ekrane žiūrovai gali pamatyti išsamią informaciją apie prekes, taip pat galimos kitos interaktyvumo formos. Be to žiūrovai gali užsisakyti katalogus, išbandyti siūlomus produktus ir pan. Interaktyvus skelbimas turi būti trumpas, impulsyvus ir greitas. Tokia strategija yra paremta impulsyvia reakcija, galiausiai pasibaigiančia konkrečiu žiūrovo veiksmu – katalogo ar konkrečios prekės užsisakymu (Pagani, 2003).

Iš pradžių buvo manoma, kad interaktyvi reklama gali būti naudojama tik reklamuojant daug informacijos reikalaujančius ir brangius produktus, tokius kaip automobiliai, banko operacijos, vaizdo ir garso aparatūra, kartu pateikiant kompleksinę komercinę argumentaciją, kuri įtikintų potencialius pirkėjus. Tačiau buvo įrodyta, kad interaktyvi reklamos rūšis tinka įvairių prekių reklamai (Pagani, 2003).

Skaitmeninėje televizijoje asmeniniai vaizdo įrašymo įrenginiai suteikia vartotojui galimybę ignoruoti įprastas reklamines pauzes. Naujos reklamos formos ir alternatyvūs pajamų modeliai domina tiek pačius transliuotojus, tiek ir reklamos skelbėjus. Tokie modeliai apima apsipirkimo kanalus, virtualias reklamas, programų rėmimą ir pan. Kai kurie nauji reklamos būdai suteikia galimybę komercinę informaciją pristatyti kaip sudėtinę programos dalį. Pažymėtina, jog Europos Sąjungos teisė reikalauja aiškaus reklamos atskyrimo nuo programos turinio, tačiau tik viena Europos Sąjungos valstybė narė – Jungtinė Karalystė, turi specifinį interaktyvios reklamos reguliavimą. Virtuali reklama yra uždrausta Italijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje ir Norvegijoje (Brown, Picard, 2005). Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo⁹ 39 straipsnio 5 dalyje yra tik nustatyta, kad paslėpta reklama ir paslėpta teleparduotuvė yra draudžiamos. Tačiau tokie reguliavimo skirtumai yra ydingi, dėl ko kyla aiškaus ir harmonizuoto reklamos reguliavimo poreikis.

2.1.3. TV komercija

Visos aukščiau minėtos interaktyviosios skaitmeninės televizijos savybės taip pat panaudojamos naujai elektroninės komercijos formai – televizijos komercijai (toliau – TV komercija), vystyti. TV

⁹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.

komercija iš esmės yra elektroninė komercija televizijos terpėje. Galima teigti, kad TV komercija netgi turi privalumų elektroninės komercijos atžvilgiu, nes yra realizuota patogiam namų režime, kuriame vartotojų dėmesys pritraukiamas per labiau įtraukiančią prekių ir paslaugų reklamą, taip pat ji leidžia sukurti tarpusavio komercinius santykius sumažinant išlaidas (Chan-Olmsted, 2006).

Sandoriai, sudaryti per televiziją, gali būti pavadinti televizijos komercija (elektroninė komercija naudojant televiziją). Tradicinis apsipirkimas televizijos pagalba yra populiariausia TV komercijos forma. TV komercija suteikia galimybę žiūrovams gauti įvairių prekių ir paslaugų per televiziją. Televizija yra vertinama kaip patikimesnė priemonė nei internetas, nes žiūrovai yra pripratę prie jos ir mano, jog televizija vis dar yra valstybinio reguliavimo objektas. TV komercija apima šias subrinkas: apsipirkimą televizijos pagalba (angl. *home shopping*); bankininkystės paslaugas į namus (angl. *home banking*); tiesioginio atsako televizija; kelionių pirkimas ir pan. (Lin et al., 2008; Brown, Picard, 2005).

Teleparduotuvė, t.y. apsipirkimas televizijos pagalba neišeinant iš namų, paverčia televizorių virtualiu „parduotuvių rajonu“. Kuomet žiūrovas savo televizoriaus ekrane mato konkrečios prekės reklamą, jis tuo pačiu metu turi galimybę įsigyti reklamuojamą prekę pasinaudodamas nuotolinio valdymo įrenginiu. TV komercija suteikia žiūrovams apsipirkimo galimybes tuo pat metu, kai jie žiūri savo mėgstamiausias TV programas. Apsipirkimas neišeinant iš namų apima knygų, kompaktinių plokštelių, drabužių, kelionių, maisto ir panašių prekių ir paslaugų pardavimą, kurias taip pat galima įsigyti internetu. *Gallup* atlikta apklausa parodė, kad namų ūkius labiausiai domino įvairių namų apyvokos daiktų, technikos ir baldų įsigijimas naudojantis TV komercijos galimybėmis (Chan-Olmsted, 2006). Vienas inovatyvių TV komercijos privalumų yra galimybė sukurti nišą produktų rinkai, kuri yra beveik neįmanoma naudojant tradicinius komercijos kanalus. TV apsipirkimas įgalina nusipirkti naujus, kūrybinius produktus, kaip antai, muzikiniai šou suteikia galimybę nusipirkti naują to šou kompaktinę plokštelę, futbolo fanas, žiūrintis futbolo varžybas, gali užsisakyti futbolo komandų rezultatų statistinius duomenis arba nusipirkti marškinėlius su mėgstamos komandos logotipu, filmo žiūrovas gali nusipirkti kompaktinį diską su filmo garso takeliu ir visa tai galima padaryti neskambinant telefonu bei neprisijungiant prie interneto, o tiesiog vieno nuotolinio valdymo įrenginio mygtuko paspaudimu (Brown, Picard, 2005).

Kaip ir kitos elektroninės komercijos priemonės, interaktyviosios skaitmeninės televizijos teikėjai gali pasiūlyti būdus pasikeisti pinigais elektroniniu būdu, kas palengvina TV komerciją. Apsipirkimas neišeinant iš namų paverčia televizorių apsipirkimų vieta, o bankininkystės paslaugos neišeinant iš namų paverčia televizorių banko kasos automatu. Interaktyviosios televizijos žiūrovai gali patikrinti savo banko sąskaitos likutį, apmokėti sąskaitas ir galbūt net perkelti grynusius į banko kortelę. Žinoma, tokie pažeidžiami sandoriai – tiek apsipirkimas, tiek bankininkystės paslaugos

neišeinant iš namų – turi būti paremti didelio saugumo sistemomis, naudojamomis informacijai žiūrovui ir iš žiūrovo perduoti (Brown, Picard, 2005).

Televizijos bankininkystės paslaugos tampa vis populiareesnėmis interaktyviosios televizijos paslaugomis. Didžioji Britanija, Ispanija ir Prancūzija yra valstybės, kuriose labiausiai paplitę interaktyviosios televizijos bankininkystės paslaugos. Televizijos bankininkystė įgalina vartotojus atlikti įprastines banko operacijas. Taip pat gali būti teikiamos ir kitos finansinės paslaugos panaudojant interaktyviosios skaitmeninės televizijos galimybes – vartotojai gali atlikti finansines operacijas, gauti individualius investavimo patarimus ar tiesiogiai konsultuotis su investicinių fondų birža (Pagani, 2003).

Interaktyvioji TV komercija yra specifinė TV komercijos rūšis, kuriai naudojama televizorius ir kitokia susijusi įranga (atitinkami priedėliai), palaikanti interaktyvias paslaugas (pavyzdžiui, banko operacijas, apsipirkimą, lažybas ir lošimus, aukcionus) (Lin et al., 2008). Interaktyviajai TV komercijai reikalingi skaitmeniniai priedėliai (angl. *set-top boxes*), kuriuose įdiegtos interaktyvios savybės (dvišio ryšio skaitmeninės televizijos pagrindu). Pavyzdžiui, kabelinės televizijos teikėjai abonentų namuose įdiegia priedėlius. Žiūrovai mato ekrane ikoną, kuri primena jiems kada yra rodomi interaktyvūs pasiūlymai, kuomet jie gali jais pasinaudoti bet kuriuo metu. TV komercija suvienija televiziją ir internetą siekiant pateikti naują rinkodaros būdą, taip papildant TV reklamą naujomis savybėmis. Techniškai kalbant, TV komercija naudoja TCP/IP tinklus ir naują ženklavimo kalbą XHTML (Umar, 2003).

Pagrindinėms savybėms, reikalingoms TV komercijai vystyti, priskirtinas ekonomiškumas, efektyvios operacijos ir strateginis prekių tiekėjų tinklas. Dėl naujų išradimų ir žinių, reikiamų šiai naujai veiklai, taip pat reikalinga aukštesnis išteklių ir verslumo laipsnis. Nepaisant to, TV komercijos sėkmė priklauso nuo gebėjimo išsiskirti nuo daugiau pripažintos asmeninio kompiuterio naudojimu pagrįstos elektroninės komercijos (Chan-Olmsted, 2006).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima padaryti išvadą, kad skaitmeninė televizija suteikia plačias galimybes verslo plėtrai, pradedant nuo atlaisvinto radijo spektro panaudojimo kitoms elektroninių ryšių paslaugoms plėsti ir baigiant naujais inovatyviais rinkodaros bei prekių reklamos būdais televizijoje. TV komercijos paslaugos praplečia elektroninės komercijos ribas televizijos terpėje, suteikdamos elektronei komercijai naujų perspektyvų.

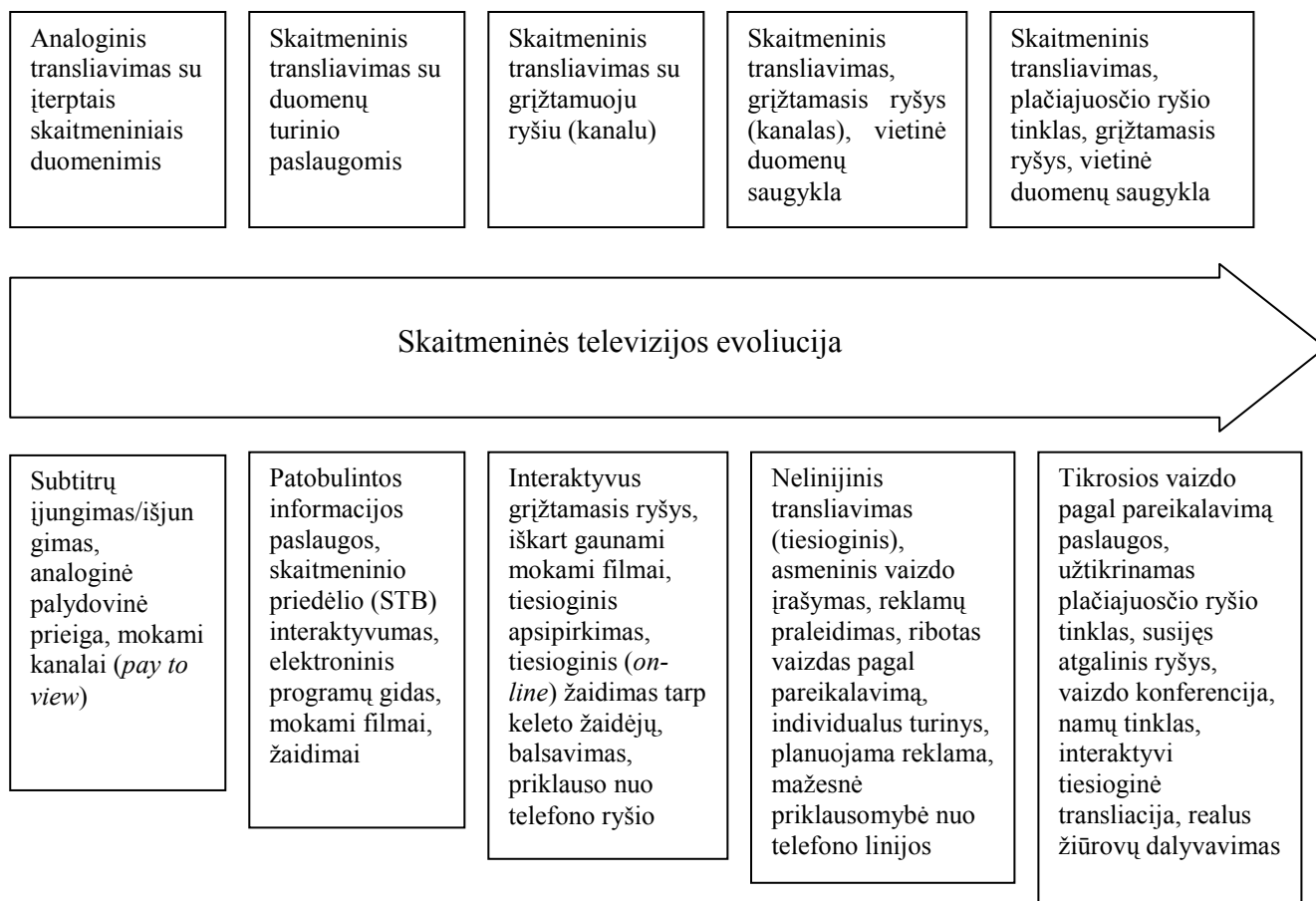
2.2. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamos paslaugos

Kartu su technologijų pažanga kyla klausimai, kaip skaitmenizacija, konvergencija ir interaktyvumas įtakoja siūlomų paslaugų rūšis ir jų apimtį, kaip interaktyvumas padidina ar pakeičia egzistuojančias pramogų bei informacines programas (Brown, Picard, 2005). Taigi šio skyriaus tikslas

yra pateikti atsakymus į šiuos klausimus, atskleidžiant skaitmeninės televizijos pranašumus televizijos pagrindu teikiamų paslaugų srityje, daugiau dėmesio skiriant pranašumų vertinimui iš vartotojo, o ne iš verslo pozicijų.

Skaitmeninė televizija suteikia galimybę vartotojams naudotis naujomis progresyviomis paslaugomis. Visų pirma dėka didesnio suspaudimo (kompresijos), pasiekiamo naudojant skaitmeninę technologiją, atsirado galimybė matyti daugiau televizijos kanalų, taip pat skaitmeninė televizija pasižymi interaktyvumu, kuris apima patobulintą elektroninį programų gidą (EPG), vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą galimybę, taip pat galimybę pakeisti programą per papildomos informacijos ekraną ar pasirinkus vaizdo matymo kampą, interaktyvius skelbimus ar galimybę naudoti televiziją žaidimams žaisti ar netgi statyti lažybų sumas.

6 pav. yra struktūriškai pavaizduota skaitmeninės televizijos evoliucija, atspindinti, kaip keitėsi televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų spektras skirtingais skaitmeninės televizijos technologinės evoliucijos tarpsniais.

Šaltinis: Pagani, 2003, p. 113

6 pav. Skaitmeninės televizijos evoliucija

Skaitmeninė televizija yra sukurta XXI amžiaus pramogoms teikti: daugiakanalis, daugiakalbis režimas, pritaikomumas daugialypei terpei. Tokia sudėtinė terpė reiškia ne tik pagalbos reikalingumą žiūrovams judant tarp kanalų (kanalų valdymas), tačiau įranga pati reikalauja duomenų apie tai, kokias

paslaugų rūšis ji turi palaikyti. Nėra apribojimų, taikytinų elektroniniam programų gidui (EPG) naudojant skaitmeninio vaizdo transliavimo (DVB) standartą; nors kartu daugelis transliuotojų siūlo siųsti šią informaciją HTML formatu, puslapiai tokiu atveju būtų atidarinėjami HTML naršykle, įdiegta skaitmeninės televizijos priedėlyje. Skaitmeninė konvergencija reikalauja skirtingų sistemų naudojamų signalų ir sąsajų standartizacijos, kas, kitais žodžiais, dar vadinama interoperabilumu (sistemų sąveika). Visos skaitmeninės televizijos sistemos yra grindžiamos sąlygine prieiga, kuri yra būtina sudaryti palankias sąlygas skaitmeninės televizijos augimui (Brice, 2003).

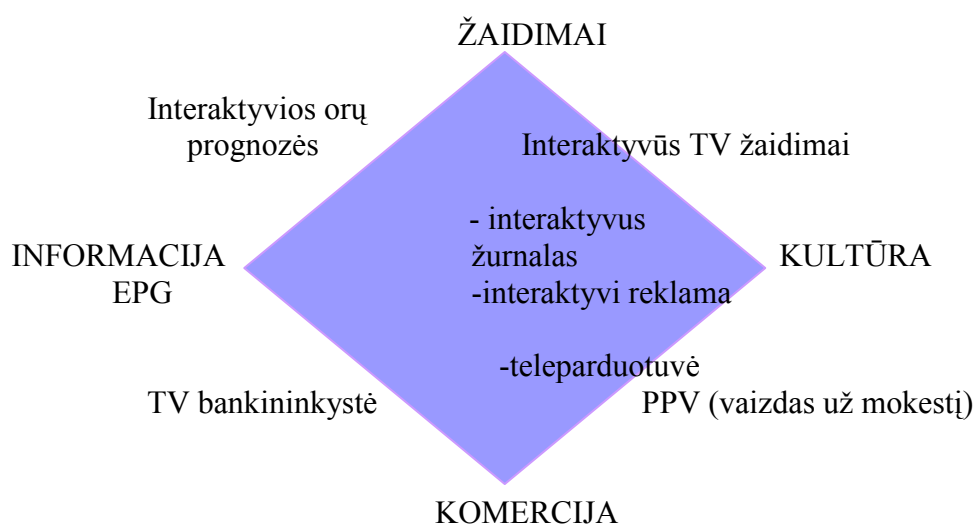
Skaitmeninės televizijos paslaugos gali būti savanoriškos, teikiamos kaip papildoma informacija pagal pageidavimą, arba privalomos, teikiamos kaip konkretaus produkto reklama ar tam tikrų produktų skaitmeninis įterpimas į programą. Jau šiuo metu skaitmeninės sporto programos yra rodomos suteikiant galimybę žiūrovams pasirinkti užsklandas su varžybų statistika, informacija apie žaidėjus, kartojimus ir varžybų stebėjimą iš kito filmavimo kampo (Collie, 2007).

Potencialas plėtimosi į kitus televizijos žanrus apima, pasak marketingo šalininkų, galimybę tiesiogiai užsisakyti produktus, demonstruojamus programoje. Kuomet pridėtinės vertės paslaugos privalomos, t.y. teikiamos nepaisant žiūrovas pageidauja jų ar ne, pagrindinis klausimas yra tai, kada tokios paslaugos pradeda erzinti žiūrovus. Suteikimas galimybės žiūrovui atsisakyti reklamos yra didelis nuostolis komercinei televizijai. Reklamuotojų ir transliuotojų strateginis tikslas yra kovoti su grėsmės apimančiu produktų talpinimu, ekrane rodomais plakatais ir komercinių programų ilgumu. Pridėtinės vertės paslaugų tobulėjimas suteikia skirtingą taktiką įterpiant į programas skaitmenines reklamas, vaizduojant žinutę tiesiogiai veiksmo kadre ir tuomet, kai susirenka didžiausia žiūrovų auditorija prie televizorių ekranų (Collie, 2007).

Kalbant apie televizijos integravimą su kitais informacijos perdavimo kanalais, dažniausiai pabrėžiama, jog programos srautą (transliavimą) keičia tiesioginių mainų, konkretaus pasirinkimo logika (komutavimas), individualaus pasirinkimo duomenų bazė. Laikini programos objektai archyvuojami, kuriamos vaizdo saugyklos ir audiovizualinių kūrinių ieškos sistemos („Youtube“, „Blinkx“, „Yahoo! Video“, „Google Video“). Vadinasi, masinė auditorija tampa individualiais vartotojais, bendraautoriais, gebančiais susidaryti individualią programą. Televizijos programų turinys specialiai pritaikomas naujosioms technologijoms: televizijos epizodus keičia kompaktiški interneto webizodai (trunkantys vos keletą minučių), taikomi nauji interaktyvios dramaturgijos metodai, kai galima pasirinkti vieną iš siužeto plėtojimo variantų, stebėjimo rakursų (Pečiulis, 2006, p. 87).

Gali būti, kad televizijos programų kūrimas bus ne tik profesionali veikla, bet ir individo saviraiškos ir komunikavimo forma, nes technologijos leis kiekvienam kurti vaizdo žurnalus ir juos transliuoti internetu. Masinės komunikacijos analitikai tokią piliečių iniciatyvą laiko besiformuojančiu trečiuoju audiovizualiniu sektoriumi, kuris atsiras šalia visuomeninių ir komercinių transliuotojų (Pečiulis, 2006, p. 89-90).

Šiandien interaktyvioji skaitmeninė televizija apima platų turinio, pritaikomumo ir paslaugų spektrą, todėl interaktyviosios televizijos elementai gali būti grupuojami į kategorijas. Yra bandoma priešpastyti tris televizijos programų rūšis: kultūrinės programos, pramogines programos ir informacinės programos. Televizijos pagrindu teikiamos papildomos paslaugos gali būti atvaizduotos šioje triadoje: informacija, žaidimai, kultūra. Dėl vis giliau besiskverbiančios komercijos interaktyviojoje televizijoje, šią triadą atitinkamai reikia papildyti komercijos kategorija (Pagani, 2003). Struktūriškai minėtas skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų atvaizdavimas televizijos programų kategorijų plotmėje pavaizduotas 7 pav.

Šaltinis: Pagani, 2003, p. 116

7 pav. Interaktyvios televizijos paslaugos

Kai kurios 7 pav. pavaizduotos paslaugų kategorijos, kaip kad TV komercija bei TV bankininkystė, jau buvo aptartos 2.1 poskyryje, toliau trumpai aptarsime likusias 7 pav. pavaizduotas paslaugų kategorijas, pradedant nuo EPG ir baigiant TV žaidimais.

Pažymėtina, kad nors elektroninis programų gidas (EPG) ir mokamas televizijos programų žiūrėjimas (PPV) priklauso televizijos sričiai, tačiau jos nėra priskirtos konkrečioms televizijos programoms. Elektroninis programų gidas (EPG) ir mokamas televizijos programų žiūrėjimas (PPV) yra įvardijami kaip metaprogramos (angl. *meta-program*) (Pagani, 2003). Elektroninis programų gidas (EPG) susijęs su televizijos programomis, kuris veikia kaip televizijos navigacijos sistema, leidžianti judėti nuo vieno televizijos kanalo prie kito. Mokamas televizijos programų žiūrėjimas yra alternatyvus abonentinės televizijos modelis.

Skaitmeninės daugiakanalės televizijos paplitimas ir jos sudėtingumas paskatino naujų įrankių, įgalinančių vartotojus orientuotis programų labirintuose ir naudotis naujomis paslaugomis taip, kaip interneto naršyklės leidžia surasti kelią pasauliniame tinkle (www), paieškas sukuriant elektroninį programų gidą (EPG) (Cave, Nakamura, 2006). Skaitmeninių duomenų srautas pateikia papildomą

informaciją, kuri suteikia galimybę pasirinkti programas ir sugrupuoti jas pagal kategorijas, taip pat pateikiama programų trumpa apžvalga, duomenys apie aktorius ir kita programos informacija. Antros kartos EPG gali pasirinkti kanalus ir įjungti vaizdo įrašymo įrenginį. EPG tampa daugiau nei tik programų gidas. EPG dabar tampa „parduotuvės vitrina“, reklaminiu įrankiu numatytoms programoms ir tikimasi, kad ši paslauga ir toliau bus plėtojama (Collie, 2007).

Pažangesnės EPG savybės pasižymi jo pritaikymu individualiems poreikiams, t.y. EPG leidžia sudaryti mėgstamų programų sąrašą ir greičiau iš jo išsirinkti norimą, taip pat priminimo funkcija, kuri gali būti nustatyta bet kuriai ateityje rodysimam programai. EPG pritaikymo asmeniniams poreikiams idėjos plėtros pasėkoje numatomas sukurti asmeninis EPG profilis. Tai sritis ateities plėtrai, kuri turi dvi kryptis: reitingavimo sistemos ir triukšmo filtrai. Reitingavimo sistemos paremtos idėja, kad bus išreitinguojami televizijos kanalai nuo labiausiai žiūrimų iki mažiausiai žiūrimų. Triukšmo filtrai yra sistemos, kuriomis naudojantis žiūrovai gali blokuoti informaciją, pavyzdžiui, pašalinant kanalus, kurių konkretus žiūrovas niekuomet nežiūri. Artimai su triukšmo filtrais susijusi sistema yra tėvų kontrolės filtrai, kur nepageidaujamos programos gali būti uždraustos nustatant atitinkamų kanalų, filmų ar specifinių programų užraktus (Pagani, 2003).

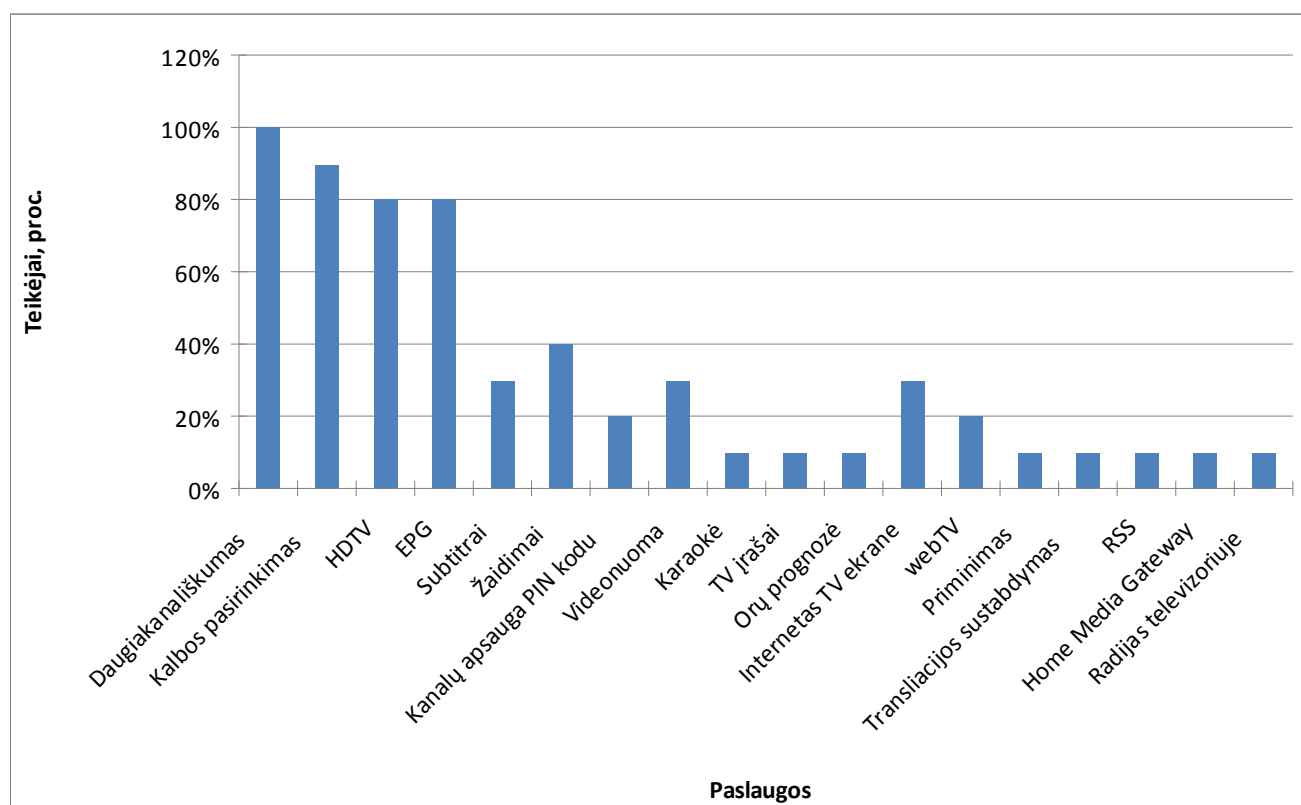
Pasirinkdami programą EPG pagalba žiūrovai gali matyti išsamią informaciją apie rodomo filmo aktorius, žanrą, konkrečios televizijos programos trukmę, taip pat trumpą apžvalgą. Šioje vietoje paminėtina kita EPG progreso sritis – išsamesnė programų informacija, t.y. interaktyvus televizijos programų žurnalas. Kaip ir įprasti televizijos programų žurnalai, interaktyvus žurnalas galėtų apimti kokybinę informaciją, tokią kaip programų reitingai, apžvalgos ir atsiliepimai bei anonsai (Pagani, 2003).

Skaitmeninė televizija taip pat suteikia galimybę žiūrovams rinktis mokamų televizijos programų (PPV) paslaugą. Vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą (VoD) technologija sudaro alternatyvią transliavimui aplinką, plačiajuosčio ryšio tinklais siūlo žiūrovams prieigą prie serveryje esančio turinio pagal užsakymą nelinijiniu būdu. Žiūrovai gali pasirinkti sumokėti už konkrečias tiesiogines sporto varžybas ar kitų renginių transliacijas (Pagani, 2003).

Interaktyvūs žaidimai, panašūs į mažus tinklo žaidimus, taip pat yra siūlomi kaip interaktyvių kanalų dalis. Interaktyvūs televizijos žaidimai suteikia galimybę žiūrovams tiesiogiai dalyvauti žaidime. Nauja interaktyvių žaidimų rūšis yra tinklo žaidimai, kurie suteikia galimybę televizijos žiūrovams palyginti rezultatus ir susirašinėti elektroniniu paštu arba varžytis su kitais žaidėjais tiesiogiai (angl. *on-line*) (Pagani, 2003).

Siekiant nustatyti, kokios papildomos skaitmeninės televizijos paslaugos teikiamos Lietuvos rinkoje, darbo autorė atliko Lietuvos rinkoje skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų pridėtinės

vertės paslaugų rinkos tyrimą¹⁰, kurio apibendrinti rezultatai pavaizduoti 8 pav., o išsamus tyrimas pateikiamas 5 priede.

Šaltinis: autorės atliktas tyrimas

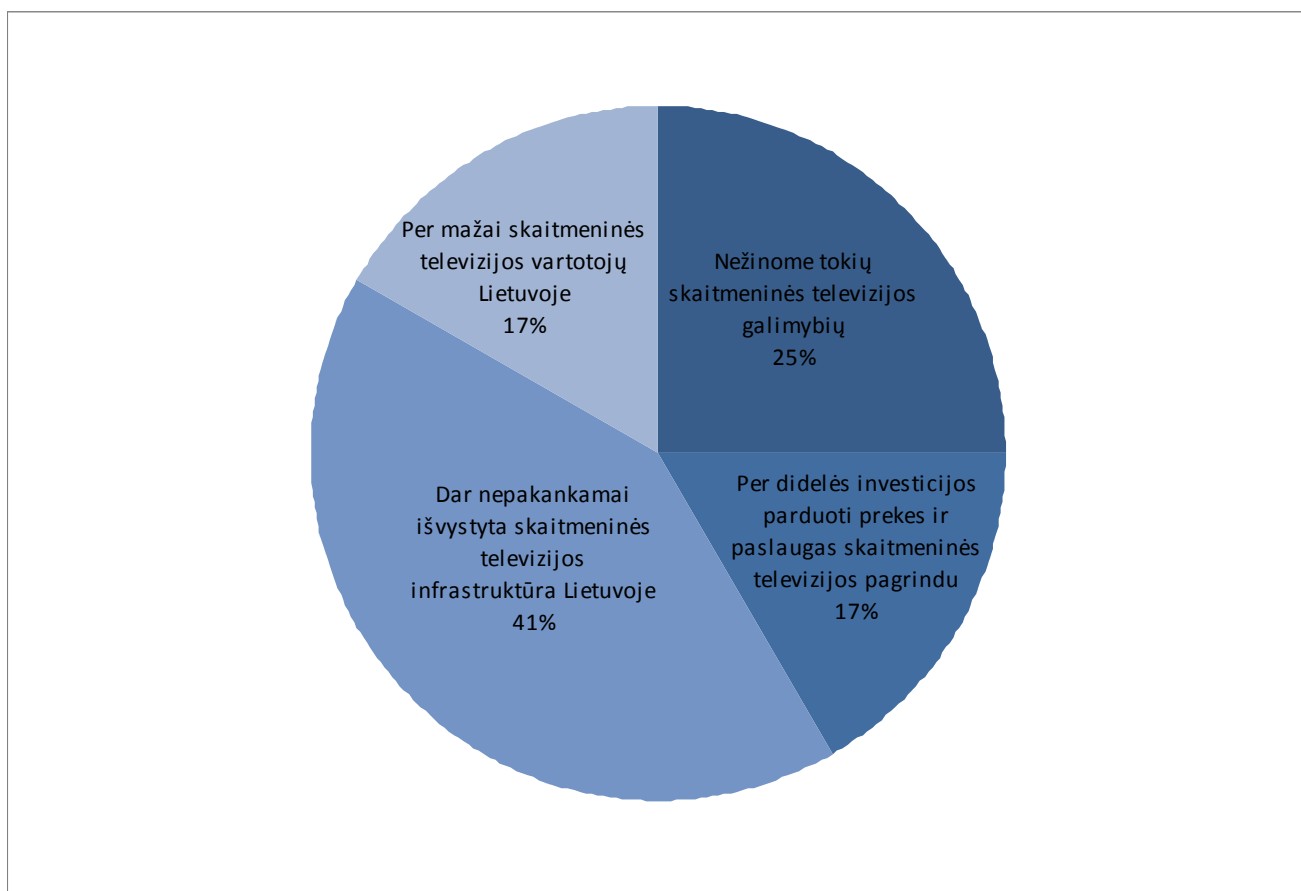
8 pav. Lietuvos rinkoje teikiamos skaitmeninės televizijos papildomos paslaugos

Ištyrus 10 didžiausių ūkio subjektų, teikiančių skaitmeninės televizijos paslaugas įvairių skaitmeninio transliavimo technologijų pagrindu, teikiamų pridėtinės vertės paslaugų pasiūlą, nustatyta, kad Lietuvos rinkoje iš esmės teikiamos visos šiame darbe anksčiau aptartos skaitmeninės televizijos papildomos paslaugos (žr. 8 pav.), išskyrus interaktyvias TV komercijos bei TV bankininkystės paslaugas. Skirtingi ūkio subjektai teikia skirtingus papildomų paslaugų paketus. 8 pav. pavaizduota, kiek procentų tirtų paslaugų teikėjų teikia atitinkamas pridėtinės vertės skaitmeninės televizijos paslaugas.

Siekiant iširti, kodėl Lietuvoje neteikiamos TV komercijos paslaugos, autorė atliko anketinę potencialių TV komercijos paslaugų teikėjų apklausą. Buvo apklaustos 5 įmonės, parduodančios savo prekes ir (ar) paslaugas, t.y. keliones, bilietus, kitas prekes, internetu. 100 proc. respondentų nurodė, kad neparduoda savo prekių ir (ar) paslaugų pasinaudodamos skaitmeninės televizijos terpe dėl to, jog mano, kad dar nepakankamai išvystyta skaitmeninės televizijos infrastruktūra Lietuvoje. Įdomu pažymėti tai, kad net 60 proc. respondentų nurodė nežinantys tokių skaitmeninės televizijos galimybių, kas tik dar kartą patvirtina informacijos apie skaitmeninės televizijos galimybes trūkumą. Visos

¹⁰ Tyrimas atliktas 2009 m. lapkričio mėn. remiantis skaitmeninės televizijos paslaugų teikėjų interneto svetainėse pateikta informacija.

respondentų nurodytos TV komercijos paslaugų neteikimo priežastys, įvertinant jų santykinę dalį visų neteikimo priežasčių plotmėje, struktūriškai pavaizduotos 9 pav.

Šaltinis: autorės atlikta apklausa

9 pav. TV komercijos paslaugų neteikimo Lietuvos rinkoje priežastys

Reziumuojant galima pažymėti, kad skaitmeninė televizija pasižymi dideliu potencialu naujoms paslaugoms diegti bei esamoms tobulinti. Televizijos žiūrovams suteikiamos plačios galimybės gauti išsamią informaciją įvairiais klausimais bei leisti laisvalaikį tiesiog prie televizoriaus ekrano. Aukštas interaktyvumo laipsnis įgalina žiūrovus pritaikyti transliuojamą turinį asmeniniams poreikiams bei patiems kurti transliuojamą turinį. Žiūrovai tampa ne tik pasyviais stebėtojais, tačiau kartu ir televizijų programų kūrėjais. Reikia pasidžiaugti, kad Lietuvos rinkoje taip pat egzistuoja nemaža skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų pasiūla, tačiau dėl informacijos apie skaitmeninės televizijos galimybes stokos bei dar nepakankamai išvystytos skaitmeninės televizijos infrastruktūros, dar pilnai neišnaudojamas skaitmeninės televizijos potencialas.

3. SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS TEIKIAMŲ PAPILDOMŲ PASLAUGŲ TEISINIS REGULIAVIMAS

Šiuo metu transliavimo rinkoje vykstantys procesai yra kaip niekada iki šiol dinamiški, o kaita apima vis platesnius sluoksnius. Dar prieš dešimtmetį tradicinės ryšių (komunikacijų) paslaugos buvo griežtai atskirtos. Radijas ir televizija, fiksuoto telefono ryšio ir judriojo telefono ryšio, duomenų perdavimo paslaugos bei jų pagrindu teikiamos informacinės visuomenės (elektroninės komercijos) paslaugos buvo teikiamos skirtingais tinklais, naudojant skirtingas technologijas, vartotojai šias skirtingas paslaugas gaudavo į skirtingus galinius įrenginius, o verslo subjektai – vertėsi aiškiai atskirtomis veiklomis.

Situacija šiuo metu yra iš esmės pasikeitusi ir tai yra technologinės plėtros bei verslo praktikos inovacijų rezultatas. Naujoji rinkos situacija apibūdinama kaip bet kuri paslauga, teikiama bet kuriuo tinklu bet kurios technologijos pagrindu į bet kurį galinį įrenginį bet kuriuo metu bet kurioje vietoje. Praktiškai tai reiškia, kad visos elektroninių ryšių, informacinės visuomenės paslaugos bei audiovizualinis turinys yra perduodami tuo pačiu tinklu (fiksuoto ryšio, judriojo ryšio, transliavimo ir pan.) bei priimami tuo pačiu galiniu įrenginiu (asmeniniu kompiuteriu, judriojo ryšio telefonu, televizoriumi ir pan.); verslo subjektai ima verstis veiklą, kurios anksčiau buvo atskirtos, kompleksu. Tokiu būdu anksčiau vieną konkrečią paslaugą teikę tinklų operatoriai tampa kompleksiniais ryšių ir informacijos paslaugų teikėjais, o anksčiau vienos technologijos pagrindu veikę bei vieną paslaugą teikę tinklai yra tapę konverguotais tinklais, teikiančiais daugelį paslaugų vienu ir tuo pačiu tinklu.

Skaitmeninės konvergencijos ir technologinės samplaikos sąlygota skaitmeninė televizija, savo pobūdžiu apjungusi iki tol buvusius atskirus komunikacijų sektorius, teikia gausybę galimybių tiek verslui, tiek vartotojams, panaikina rinkos segmentų ribas, veikia kaip inovacijų ir pokyčių globalioje rinkoje nešėja. Tačiau tuo pačiu metu reikalauja ir atitinkamos reguliavimo sistemos, kuri skatintų technologinę ir verslo pažangą.

Skaitmeninė televizijos pagrindu pradėta teikti daugelį paslaugų, kurios anksčiau buvo teikiamos tik kitomis technologinėmis platformomis, tokiomis kaip internetas, arba išvis neteikiamos. Naujų paslaugų diegimas ir jų plėtrai palanki aplinka didele dalimi priklauso nuo palankaus teisinio reguliavimo, skatinančio verslo subjektus imtis naujos veiklos ir būti tikriems dėl teisinio reguliavimo kintančioje aplinkoje, o vartotojus, televizijos žiūrovus – naudotis skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamomis paslaugomis, užtikrinant, kad jų teisės bei teisėti interesai bus apginti susidūrus su jų teisių pažeidimais.

Atsižvelgiant į teisinės aplinkos didelę svarbą veiksmingam skaitmeninės televizijos galimybių panaudojimui bei jos pagrindu teikiamų paslaugų plėtrai, šiame skyriuje bus siekiama atskleisti

skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinio reguliavimo ypatumus bei identifikuoti spragas.

3.1. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų reglamentavimas Europos Sąjungoje

Lietuvai esant Europos Sąjungos nare Europos Sąjungos teisinis reguliavimas daro tiesioginę įtaką nacionalinei teisei. Europos Sąjungos siekis laisvo prekių ir paslaugų judėjimo vidaus rinkoje *per se* suponuoja, kad skaitmeninės televizijos paslaugų teikimas Europos Sąjungoje turi būti reguliuojamas vieningai. Taigi šiame poskyryje ir bus siekiama atskleisti skaitmeninės televizijos paslaugų teisinio reguliavimo tendencijas Europos Sąjungoje.

Skaitmeninės televizijos reguliavimas Europos Sąjungoje nėra atskira politikos sritis, tačiau formuojamas susietai su daugelio kitų politikos sričių reguliavimu. Naujoje konverguotoje žiniasklaidos aplinkoje audiovizualinė, elektroninių ryšių, informacinės visuomenės politika, taip pat konkurencijos ir standartizacijos politikos sritys įtakojo skaitmeninės televizijos atsiradimą. Pažymėtina, kad skaitmeninės televizijos politikos formuotojais Europoje buvo tiek pati Europos Sąjunga, tiek ir Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybės (Brown, Picard, 2005).

2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva)¹¹ (toliau – Prieigos direktyva) suteikia gana didelę teisę valstybėms narėms pačioms reguliuoti skaitmeninės televizijos prieigos bei interoperabilumo klausimus. Prieigos direktyvos preambulės 10 punkte nustatyta, kad vien konkurencijos taisyklių nepakanka kultūrų įvairovei ir žiniasklaidos pliuralizmui skaitmeninės televizijos srityje užtikrinti. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/47/EB, dėl televizijos signalų siuntimo standartų naudojimo¹² (toliau – Direktyva 95/47/EB) numatė pradinę atsirandančios skaitmeninės televizijos pramonės reguliavimo sistemą, kuri turėtų būti išlaikyta, įskaitant, svarbiausia, įpareigojimą teikti sąlyginę prieigą sąžiningomis, pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis siekiant užtikrinti didelę programų ir paslaugų įvairovę. Technologijų ir rinkos plėtra reikalauja, kad valstybės narės tuos įpareigojimus reguliariai persvarstytų savo nacionalinėje rinkoje, o Europos Komisija – Europos Bendrijoje; ypač siekiant nustatyti, ar būtų pagrįsta įpareigojimus taikyti naujai sričiai, tokiai kaip elektroninis programų gidas (EPG) ir taikomųjų programų sąsajos, kad galutiniams paslaugų gavėjams būtų prieinamos konkrečios skaitmeninės televizijos paslaugos. Valstybės narės gali nurodyti skaitmeninės televizijos paslaugas, kurių prieigą

¹¹ 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva). OL 2004 m. Specialusis leidimas, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323.

¹² 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/47/EB, dėl televizijos signalų siuntimo standartų naudojimo. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=36424&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2009 04 26]

galutiniams paslaugų gavėjams turi užtikrinti, jų manymu, būtini įstatymai ar administracinės priemonės.

Viena pagrindinių interaktyvių skaitmeninės televizijos paslaugų reguliavimo problemų Europoje yra tai, kad Europos Sąjungos teisės aktai daro skirtumą tarp transliavimo paslaugų ir informacinės visuomenės paslaugų. 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo¹³ (toliau – Direktyva 89/552/EEB) įtvirtina skaitmeninės televizijos programų reguliavimo nuostatas, tuo tarpu skaitmeninės televizijos paslaugos patenka į informacinės visuomenės paslaugų reguliavimo, įtvirtinto 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva)¹⁴, sritį. Pagal Europos Sąjungos reguliavimą informacinės visuomenės paslaugoms galima priskirti paslaugas pagal pareikalavimą (angl. *on demand*), kaip, pavyzdžiui, kompiuterinių žaidimų parsisiuntimą, bet ne, pavyzdžiui, televizijos naujienų ar informacinės televizijos programas. 3.1.1 poskyryje plačiau bus aptariamos transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų atskyrimo problemos, o 3.1.2 poskyryje bus siekiama atskleisti naujausią Europos Sąjungos požiūrį į užsakomųjų televizijos programų (VoD) reguliavimą.

3.1.1. Takoskyra tarp transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų

Jau 1999 m. gruodį paskelbtame Europos Komisijos komunikate „Komisijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principai ir gairės“¹⁵, buvo nustatyta, kad vienas reguliavimo principų yra siekti technologinio neutralumo. Šis principas paaiškintas taip: „Technologinė konvergencija reiškia, kad paslaugos, kurios anksčiau buvo teikiamos ribotu skaičiumi ryšių tinklų, dabar gali būti teikiamos keletu konkuruojančių būdų. Tai sąlygoja technologiškai neutralaus reguliavimo poreikį: identiškios paslaugos iš esmės turi būti reguliuojamos taip pat nepaisant jų perdavimo būdo“ (Scheuer, 2006, p. 78). Vėliau šis principas buvo įtvirtintas ir kituose Europos Sąjungos teisės aktuose, taip pat ir Lietuvos nacionalinėje teisėje. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo¹⁶ 2 straipsnio 2 dalyje yra pateikta technologinio neutralumo principo samprata, nustatanti, kad technologinio neutralumo principas reiškia, kad teisės normos turi būti taikomos

¹³ 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo. OL 2004 m. specialusis leidimas, 6 skyrius, 1 tomas, p. 224.

¹⁴ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva). OL 2004 m. Specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399.

¹⁵ 1999 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos komunikatas dėl Komisijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1999:0657:FIN:EN:PDF> [žiūrėta 2009 04 23]

¹⁶ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. Valstybės žinios, 2004, Nr. 69-2382.

atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiama atitinkamomis teisės normomis, ir stengiantis, kad, kiek tai pagrįsta, vien tik dėl jų taikymo nebūtų skatinamas arba diskriminuojamas konkrečių technologijų naudojimas, taip pat technologijos, kurios naudojamos su konkrečiu teisiniu santykiu susijusiems elektroninių ryšių tinklams ar elektroninių ryšių paslaugoms.

Kaip minėta aukščiau, istoriškai elektroninių ryšių, transliavimo ir informacinės visuomenės sritims buvo taikomi skirtingi reguliavimo režimai, tačiau rinkos subjektams, skirtingų technologijų pagrindu steigiamiems tinklams ir jais teikiamoms paslaugoms nevienodo režimo taikymas potencialiai stabdo rinkos plėtrą ir technologinę pažangą, o laikui bėgant gali iškreipti ir rinkos santykius (Jarukaitis ir kt., 2005, p. 19). Reikia pažymėti, kad nors skirtingų technologijų pagrindu teikiamų paslaugų teisinio reguliavimo skirtumai Europos Sąjungos lygmenyje bandomi šalinti, įtvirtinant technologijų atžvilgiu neutralų bei konverguotą reguliavimą, tačiau, kalbant apie skaitmeninę televiziją ir jos pagrindu teikiamas paslaugas, šiuo metu vis dar kyla problemų dėl skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų, kadangi teisės aktuose nėra aiškiai šių paslaugų reguliavimo atskyrimo.

Visų pirma kyla klausimas, kas šiame skaitmeniniame amžiuje gali būti priskirta „transliavimo“ sąvokai ir kurios paslaugos priskirtinos transliavimo teisinio reguliavimo sričiai. Transliavimo sąvokos apibrėžimas, pateiktas Direktyvoje 89/552/EEB, iš dalies pakeistoje 1997 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/36/EB¹⁷, nėra pakankamai aiškus. Ypač problemų kyla bandant atskirti transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugas.

2004 m. sausio 14 d. *Raad van State* (Nyderlandų Aukščiausiasis administracinis teismas) pateikė Europos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos 89/552/EEB ir dėl 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB, nustatančios informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką¹⁸, iš dalies pakeistos 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB¹⁹ (toliau – Direktyva 98/34/EB). Šiuo kreipimusi nacionalinis Nyderlandų teismas siekė sužinoti, ar transliuotojo pagal nustatytą tvarkaraštį tinkle transliuojami koduoti filmai, kuriuos klientai gali žiūrėti su specialiu atkoduojančiu raktu, atsiųstu jiems sumokėjus numatytą sumą, yra „televizijos programų transliacija“ Direktyvos 89/552 prasme, ar „informacinės visuomenės paslauga“ Direktyvos 98/34/EB prasme. Nyderlandų teismas, nagrinėdamas bylą *Mediakabel BV prieš Commissariaat voor de Media* (Žiniasklaidos komisariatas) priėmė sprendimą, kad šių sąvokų

¹⁷ 1997 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/36/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo. OL 2004 m. specialusis leidimas, 6 skyrius, 2 tomas, p. 321.

¹⁸ 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/34/EB, nustatanti informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką. OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 20 tomas, p. 337.

¹⁹ 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką. OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 21 tomas, p. 8.

apibrėžimai Europos Bendrijų teisėje yra neaiškūs. Nyderlandų Aukščiausiasis administracinis teismas šioje byloje nusprendė, kad *Mediakabel* klientams siūloma „Filmtime“ paslauga yra televizijos programų transliacijos paslauga, o norint teikti tokias paslaugas Nyderlanduose turi būti gautas leidimas.²⁰

Šioje byloje naujų paslaugų („Filmtime“) teikėjas *Mediakabel*, ginčijo Nyderlandų žiniasklaidos komisariato sprendimą, kurį taip pat palaikė ir žemesnės instancijos teismas. Nuo 1999 m. *Mediakabel* savo abonentams per kitus transliavimo tinklus suteikė galimybę įsigyti daug papildomų televizijos programų (t. y. paslauga „Mr. Zap“). Ši paslauga abonentui leidžia užsisakyti vieną ar daugiau filmų, pasirenkant juos televizoriaus ekrane arba specialiame informaciniame gide (vadinamoji „Filmtime“ paslauga). „Filmtime“ siūlomi koduoti filmai transliuojami tuo pačiu metu visiems abonentams pagal *Mediakabel* nustatytą tvarkaraštį. Abonentas tinklu arba telefonu informuoja, kurį filmą norėtų žiūrėti pagal nustatytą tvarkaraštį ir, sumokėjęs numatytą mokestį, gauna elektroninę kortelę televizijos vaizdui atkoduoti.²¹

Taigi teikiant „Filmtime“ paslaugą signalai, naudojami perduoti „Filmtime“ filmus koduota forma, yra perduodami kabeliniu tinklu reguliariais intervalais. Dėl to, kad tuo metu, kai signalai yra perduodami, juos iš esmės gali priimti kiekvienas vartotojas, nors ir koduota forma, ši paslauga Nyderlandų žiniasklaidos komisariato buvo priskirta transliavimo paslaugų grupei. Žiniasklaidos komisariatas nusprendė, kad techniniu požiūriu „Filmtime“ paslauga yra taip vadinamoji beveik užsakomų vaizdo programų paslauga (nVoD), todėl „Filmtime“ paslauga (priešingai nei gryniosios vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą paslaugos (VoD)) yra priskirtina transliavimo paslaugų kategorijai. To pasekoje transliavimo veiklą reglamentuojantys teisės aktai taikytini ir „Filmtime“ paslaugai, kas reiškia, kad *Mediakabel*, norėdama teikti šią paslaugą, turi kreiptis dėl transliavimo licencijos išdavimo. Taigi šiuo atveju taikytinos transliavimo veiklą reglamentuojančios teisės normos (Berger et al., 2005).

Minimoje byloje ginčijant paslaugų klasifikaciją buvo tvirtinama, kad yra galimybė, kad naudojantis „Filmtime“ paslauga užsakytas filmas būtų tiesiogiai siunčiamas vartotojui, kuris jį užsakė. Tai būtų tikroji vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą paslauga (VoD), kuri pripažįstama esanti informacinės visuomenės paslauga, taigi nepriskirtina transliavimui. Tokia procedūra iš vartotojo pusės tik nežymiai skirtųsi nuo „Filmtime“ paslaugos, kadangi vartotojas, šiuo atveju, gautų norimą filmą iškart vos tik jis sumokėtų nustatytą mokestį, tuo tarpu „Filmtime“ atveju jis gautų kodą

²⁰ 2005 m. birželio 2 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-89/04. http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=lt&num=79949397C19040089&doc=T&ouvert=T&seance=ARRET#Footref*#Footref* [žiūrėta 2009 04 24]

²¹ Generalinio advokato Antonio Tizzano išvada, pateikta 2005 m. kovo 10 d. byloje *Mediakabel BV* prieš *Commissariaat voor de Media*. <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=lt&num=79949689C19040089&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL#Footref3> [žiūrėta 2009 04 24]

ir turėtų laukti tam tikrą laikotarpį iki kitos filmų transliacijos. Įvertinus šį panašumą buvo tvirtinama, kad šių dviejų paslaugų skirtinga klasifikacija negali būti pateisinama (Berger et al., 2005).

Direktyvos 89/552/EEB 1 straipsnio a punkte televizijos programų transliavimas apibrėžtas kaip pirminis koduotas ar nekoduotas kabeliu arba eteriu televizijos programų perdavimas visuomenei, įskaitant palydovines ryšių priemones. Jos apima ir vienos televizijos stoties programų perdavimą kitai, kad ši retransliuotų jas žiūrovams, tačiau neapima tokių siuntimo paslaugų kaip telekopijos, elektroniniai duomenų bankai ar panašaus pobūdžio paslaugos, kai atskiru prašymu yra pateikiama kokia nors informacija ar kitokie pranešimai; to paties straipsnio b punkte pateikta transliuotojo sąvoka nustatant, kad tai fizinis ar juridinis asmuo, kuris prisiima redakcinę atsakomybę dėl televizijos programų plano sandaros pagal a punkto nuostatas ir kuris pats perduoda transliuojamas programas arba jam jas perduoda trečiosios šalys.

Informacinės visuomenės paslaugų sąvoka yra apibrėžta Europos Tarybos konvencijoje dėl informacinio ir teisinio bendradarbiavimo informacinės visuomenės klausimais²², pasirašytoje Maskvoje 2001 m. spalio 4 d., bei Direktyvoje 98/34/EB. Direktyvos 98/34/EB 1 straipsnio 2 punkte informacinės visuomenės paslauga apibrėžiama kaip paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmenišku paslaugų gavėjo prašymu teikiama paslauga. Tame pačiame direktyvos straipsnyje paaiškinta, kad šiame apibrėžime „teikimas per atstumą“ reiškia, kad paslauga, teikiama šalims nesant kartu vienoje vietoje; „elektroninėmis priemonėmis“ – reiškia, kad iš pradžių paslauga elektronine įranga pasiunčiama ir priimama duomenims apdoroti (įskaitant skaitmeninį tankinimą) ir saugoti, o galutinai perduodama ir priimama laidais, radijo, optinėmis, kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis; „asmenišku paslaugų gavėjo prašymu“ reiškia, kad paslauga teikiama perduodant duomenis asmenišku prašymu. Neįtrauktų į šį apibrėžimą paslaugų orientacinis sąrašas pateiktas Direktyvos 98/34/EB V priede, kurio 3 punkte įvardytos paslaugos, teikiamos perduodant duomenis be atskiro pageidavimo, siekiant, kad juos vienu metu priimtų neribotas atskirų gavėjų skaičius (perdavimas naudojant žvaigždinį tinklo sujungimą), t.y. a) televizijos transliavimo paslaugos (įskaitant užsakomų vaizdo programų televizijos paslaugas), nurodytos Direktyvos 89/552/EEB 1 straipsnio a punkte; b) radijo transliavimo paslaugos; c) televizinis tekstas.

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau paminėtas direktyvų nuostatas, Europos Teisingumo Teismas byloje *Mediakabel BV prieš Commissariaat voor de Media* nusprendė, kad tokia paslauga, kokia yra „Filmtime“, kurią sudaro televizijos programų perdavimas visuomenei ir kuri neteikiama asmenišku paslaugų gavėjo prašymu, yra televizijos programų transliacijos paslauga Direktyvos 89/552/EEB, iš dalies pakeistos Direktyva 97/36/EB, 1 straipsnio a punkto prasme.²³

²² 2001 m. spalio 10 d. Europos Tarybos konvencija dėl informacinio ir teisinio bendradarbiavimo informacinės visuomenės klausimais. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:321:0043:0054:EN:PDF> [žiūrėta 2009 04 25]

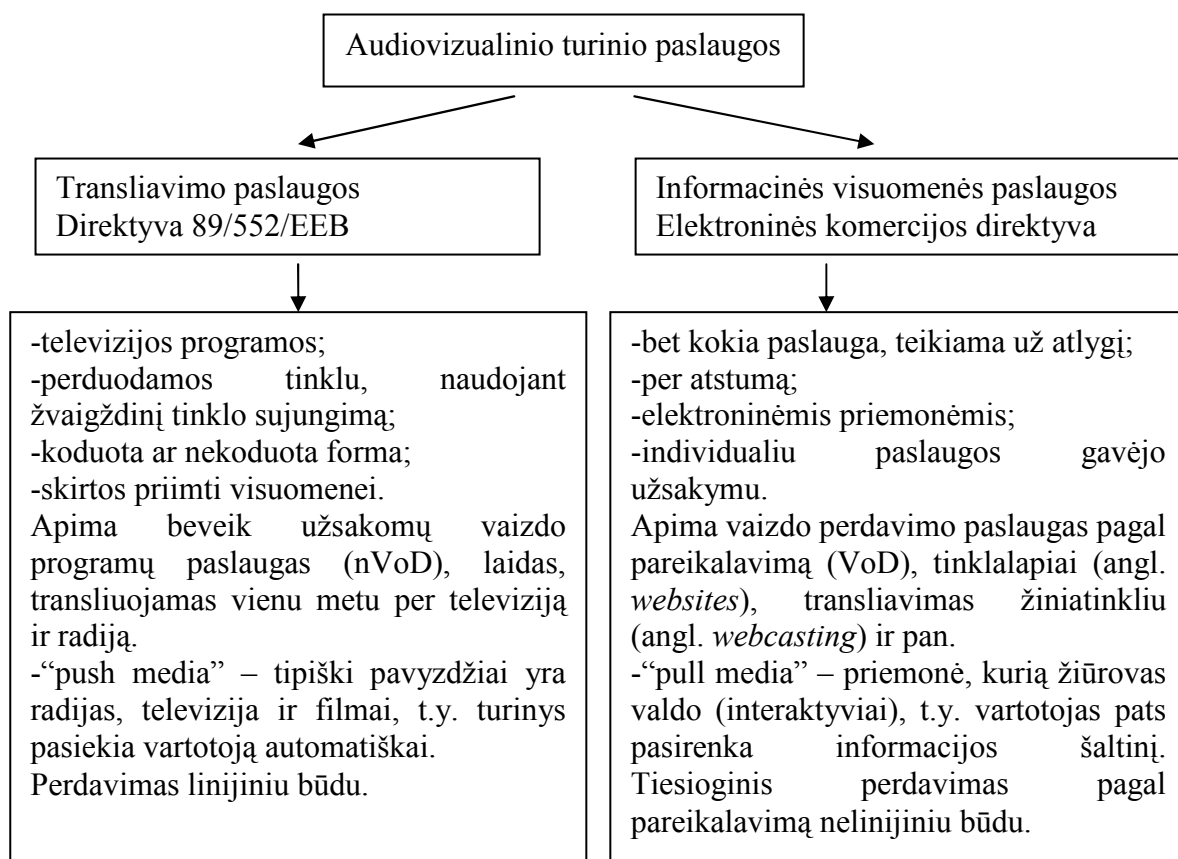
²³ 2005 m. birželio 2 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-89/04. http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=lt&num=79949397C19040089&doc=T&ouvert=T&seance=ARRET#Footref*#Footref* [žiūrėta 2009 04 24]

Reikia pažymėti, kad ne tik informacinės visuomenės paslaugų atskyrimas nuo transliavimo paslaugų kelia problemų. Nacionalinėje teisėje vis dar yra neaiškus atsakymas į klausimą, ar Direktyvos 89/552/EEB nuostatos taikytinos taip pat ir internetiniam transliavimui. Sprendimas, Elektroninės komercijos direktyva ar Direktyva 89/552/EEB turėtų būti taikoma transliavimui internetu Europos Sąjungos lygmenyje buvo priimta priėmus 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2007/65/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo, kuri bus analizuojama 3.1.2 poskyryje (Scheuer, 2006).

Elektroninės komercijos direktyvos preambulės 18 pastraipoje nustatyta, kad informacinės visuomenės paslaugos aprėpia įvairią ekonominę veiklą, atliekamą prisijungus prie tinklo, ypač prekių pardavimą internetu; joms nepriskiriama tokia veikla kaip paprastas prekių pristatymas arba paslaugų teikimas ne per tinklą; informacinės visuomenės paslaugos nėra vien paslaugos, dėl kurių sutartys sudaromos internetu, bet, jei jos susijusios su ekonomine veikla, joms priskiriamos ir paslaugos, už kurias jų gavėjai nemoka, pavyzdžiui, informacijos teikimo internetu paslaugos arba komerciniai pranešimai, arba priemonės informacijai ieškoti, prie jos prieiti ir atlikti jos paiešką; informacinės visuomenės paslaugoms taip pat priskiriamos paslaugos, kurias sudaro informacijos perdavimas ryšių tinklais, prieigos prie ryšių tinklo suteikimas arba paslaugos gavėjo pateiktos informacijos pateikimas internete; televizijos transliavimas, kaip apibrėžta Direktyvoje 89/552/EEB, ir radijo transliavimas nėra informacinės visuomenės paslaugos, nes jos neteikiamos atskiru prašymu; tačiau paslaugos, perduodamos tiesiogiai, pavyzdžiui, vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą paslaugos arba komercinių pranešimų pateikimas elektroniniu paštu yra informacinės visuomenės paslaugos; elektroninis paštas arba lygiavertės individualios komunikacijos, kurias fiziniai asmenys naudoja ne savo amato, verslo ar profesijos tikslams, įskaitant jų naudojimą sutartims tarp tokių asmenų sudaryti, nėra informacinės visuomenės paslauga; darbuotojo ir darbdavio sutartiniai santykiai nėra informacinės visuomenės paslauga; veikla, kuria dėl jos pobūdžio negalima verstis nuotoliniu būdu arba elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, įmonės finansinių ataskaitų įstatymų numatytas auditas arba medicininė konsultacija, kai reikia atlikti medicininę paciento apžiūrą, nėra informacinės visuomenės paslaugos.

Žemiau pateikiamoje lentelėje galima matyti, kokios audiovizualinio turinio paslaugos pagal Europos Sąjungos teisę patenka į Direktyvos 89/552/EEB reguliavimo sritį, ir kokioms paslaugoms taikytina Elektroninės komercijos direktyva.

2 lentelė. Skirtumai tarp skirtingų audiovizualinio turinio paslaugų pagal Europos Sąjungos teisę

Šaltinis: Scheuer, 2006, p. 77.

2 lentelėje struktūriškai pavaizduotos transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų savybės atskleidžia, kad takoskyra tarp transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų visgi egzistuoja. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamoms informacinės visuomenės paslaugoms, nors ir teikiamoms terpėje, tradiciškai skirtose tik televizijos programų transliavimo paslaugoms, taikomas technologiškai neutralus teisinis reguliavimas, suteikiantis teisinį tikrumą kintančioje technologinėje aplinkoje verslo subjektams.

3.1.2. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos: naujas požiūris į televizijos pagrindu teikiamas paslaugas

Visų pirma reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į ribotą šio darbo apimtį bei šio skyriaus analizės objektą, šiame poskyryje audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos bus analizuojamos tik ta apimtimi, kiek jos susiję su skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų, kaip reguliavimo objekto, priskyrimu konkrečiam teisiniui reguliavimui. 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą 2007/65/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių

įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo²⁴ (toliau – Audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų direktyva). Ši direktyva priimta atsižvelgiant į tai, kad naujų technologijų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų perdavimo srityje atsiradimas reikalauja pritaikyti reguliavimo sistemą, kad būtų atsižvelgiama į struktūrinių pokyčių, informacijos ir ryšių technologijų (IRT) sklaidą ir technologinių inovacijų poveikį verslo modeliams, ypač komercinio programų transliavimo finansavimą, bei siekiant užtikrinti optimalios konkurencijos sąlygas bei teisinį tikrumą Europos informacinių technologijų ir žiniasklaidos sektoriui ir paslaugų teikėjams. Direktyvos 89/552/EEB pakeitimus paskatino ir tai, kad užsakomosioms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms Europos Sąjungos valstybėse taikomi skirtingi reguliavimo kriterijai, kas gali kliudyti laisvam tokių paslaugų judėjimui Europos Bendrijoje ir iškraipyti konkurenciją vidaus rinkoje. Taigi siekiant vieningo užsakomųjų televizijos paslaugų reguliavimo, Audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų direktyvoje reglamentuota nauja paslaugų rūšis – audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos, kurios apibrėžtos kaip paslauga, <...> už kurią redakcinę atsakomybę prisiima žiniasklaidos paslaugų teikėjas ir kurios pagrindinis tikslas – informavimo, pramogų ar švietimo tikslais teikti programas plačiajai visuomenei elektroninių ryšių tinklais <...>. Tokios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos – tai televizijos programų transliavimas <...> arba užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos <...> ir (arba) komercinis audiovizualinis pranešimas. Linijiniam televizijos programų transliavimui priskiriamas televizijos programų transliavimas pagal tvarkaraštį per tradicinę televiziją, internetą ar mobilų telefoną, „stumiant“ (angl. *pushing*) turinį žiūrovams. Nelinijinės audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos arba kitaip audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos pagal pareikalavimą (angl. *on demand*), naujoje direktyvoje yra apibrėžtos sekančiai: užsakomoji audiovizualinės žiniasklaidos paslauga – nelinijinė audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, kurią teikia žiniasklaidos paslaugų teikėjas, skirta žiūrėti programas vartotojo pasirinktu laiku ir jo individualiu prašymu pagal žiniasklaidos paslaugų teikėjo siūlomą programų katalogą. Tokio pobūdžio paslaugų žiūrovai patys „traukia“ (angl. *pull*) turinį iš tinklo ir visiškai kontroliuoja žiūrimą turinį (Valcke et al., 2008).

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva apima audiovizualines paslaugas, nepriklausomai nuo to, turinys yra perduodamas linijiniu ar nelinijiniu (pagal pareikalavimą) būdu, kas suponuoja tai, kad nauji transliavimo būdai, tokie kaip internetas ir judrioji platforma, taip pat patenka po šios direktyvos reguliavimo objektu (Valcke et al., 2008). Tačiau reikia pažymėti, kad Audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatos, išplečiančios Direktyvos 89/552/EEB apimtį iki nelinijinių paslaugų, konfliktuoja su specifiniu nelinijinių paslaugų, kurioms, kaip jau išsiaiškinome 3.1.1 poskyryje, priskirtinos informacinės visuomenės paslaugos, reguliavimu (pvz.

²⁴ 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą 2007/65/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo. OL 2007 L 332, p. 27.

Elektroninės komercijos direktyva), yra nesuderinami su Europos Komisijos kartojamais geresnio reguliavimo įgyvendinimo tikslais, veda link neapibrėžtumo, o taip pat primeta barjerus tolimesnei rinkos plėtrai. Linijinių bei nelinejinių paslaugų apibrėžimai yra pernelyg neaiškūs. Paslaugų kategorizavimas į linijines ir nelinejines yra sutartinis, pernelyg supaprastintas ir nepraktiškas, net pagal šios dienos techninius standartus (pvz., kaip reikėtų klasifikuoti paprasčiausias linijines paslaugas, kurios buvo įrašytos vaizdo įrašymo įrenginiu ir vėliau žiūrimos be reklamos). Neaišku, kodėl prijungtinis (angl. *online*) nelinejinis turinys turi būti traktuojamas skirtingai nei atjungtinis (angl. *offline*) nelinejinio turinio platinimas (pvz., filmai, kurie būtų pasiūlyti per nelinejinę prijungtinę (angl. *online*) paslaugą lyginant su filmais, kuriuos yra galima išsinuomoti ar įsigyti videotekoje). Audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų direktyvoje yra naudojama prielaida, kad linijinės ir nelinejinės paslaugos gali būti atskirtos pagal labiau tradicines retransliavimo charakteristikas (t.y. *push and pull*). Šis diferencijavimas iš dalies prieštarauja Europos Komisijos taikomam technologinio neutralumo principui. Taip dėmesys yra sutelkiamas ties tuo, kaip paslauga yra transliuojama, kai iš tikrųjų turėtų būti koncentruojamasi ties tuo, koks turinys yra siūlomas. Taip pat šiuo požiūriu ignoruojamos vartotojų pasirinkimo laisvė ir kontrolė. *Cable Europe* yra išreiškusi apgailėstą, kad „beveik pagal pareikalavimą“ (nVoD) paslaugos pripažintos ne kaip nelinejinės, o kaip linijinės, ir tokiu būdu yra daug griežčiau reguliuojamos nei „pagal pareikalavimą“ (VoD) paslaugos. Reikia pažymėti, kad 3.1.1 poskyryje analizuotame Europos Teisingumo Teismo sprendime šios paslaugos traktuojamos analogiškai, t.y. nVoD paslaugos, skirtingai nei VoD paslaugos, priskirtos linijinių paslaugų kategorijai. nVoD ir VoD paslaugos, jei ir ne identiškos, bet labai panašios, nes abi leidžia vartotojams tam tikrą pasirinkimo lygį ir kontrolę (Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI), 2007, p. 16).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva neįnešė aiškumo į skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinio reguliavimo sferą, o tik įnešė dar daugiau maišaties. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų skirstymas į transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugas netenka prasmės, nes abi šios paslaugų grupės patenka po audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų direktyvos reguliavimo objektu. Taigi kyla klausimas, kokios paslaugos dabar būtų priskiriamos Elektroninės komercijos direktyvos reguliavimo objektui? Kaip buvo pažymėta Lietuvos laisvosios rinkos instituto atliktoje analizėje, nelinejinių, t.y. pagal pareikalavimą, paslaugų priskyrimas audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų kategorijai pažeidžia technologinio neutralumo principą, nes užsakomosioms paslaugoms, vien tik dėl jų teikimo televizijos, o ne, pavyzdžiui, interneto pagrindu, būtų taikomas audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų, o ne informacinės visuomenės paslaugų teisinis reguliavimas.

3.2. Nacionalinė teisė: skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų reglamentavimo ypatumai

Technologinė pažanga bei konvergencijos procesai neaplenkė ir Lietuvos. Naujos technologijos sąlygojo naujų paslaugų, tokių kaip skaitmeninė antžeminė televizija (DVB-T), skaitmeninė kabelinė televizija (DVB-C), televizijos programų transliavimas ir retransliavimas plačiajuosčio ryšio tinklais (IPTV), vaizdo perdavimas pagal pareikalavimą (VoD), judrioji televizija ir kt., atsiradimą Lietuvos rinkoje, o dėl įvykusios technologinės konvergencijos paslaugų teikėjai, anksčiau elektroninių ryšių tinklais teikę tik pavienes kurias nors vienos rūšies (elektroninių ryšių arba audiovizualines) paslaugas, tuo pačiu elektroninių ryšių tinklu pradėjo vartotojams siūlyti išstisus skirtingų rūšių paslaugų kompleksus, kuriuos vartotojas ne retai gali priimti tuo pačiu įrenginiu – mobiliuoju telefonu, asmeniniu kompiuteriu, skaitmeninės televizijos imtuvu ir pan.

Suprantama, reikia tik džiaugtis, kad Lietuvos gyventojai turi ne prastesnes, o neretai net ir didesnes galimybes naudotis naujausių elektroninių ryšių technologijų teikiamais privalumais, nei kai kurių turtingesnių Europos valstybių gyventojai. Tačiau Lietuvoje, kaip tai dažnai būna net ir turtingesnėse valstybėse, teisinis visuomeninių santykių reguliavimas ne visuomet suspėja koja kojoni su sparčiai bėgančiu technologiniu progresu. Pavyzdžiui, kai vienas ir tas pats paslaugų teikėjas tam pačiam vartotojui teikia ir elektroninių ryšių, ir audiovizualines paslaugas, net ir reguliuojančioms institucijoms ne visuomet būna aišku, kur pasibaigia vienas, o kur prasideda kitas sektorius, o ką jau kalbėti apie eilinį vartotoją, kuris neranda, kas galėtų apginti jo galimai pažeistas teises ir interesus (LRTK, 2009, p. 10).

3.2.1. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinis reguliavimas

Lietuvos nacionalinėje teisėje skaitmeninės televizijos paslaugos ir joms taikytina teisė nėra tiesiogiai įvardyta. Kaip jau išsiaiškinome šio darbo 3.1.1 poskyryje, tokioms paslaugoms turėtų būti taikomas informacinės visuomenės paslaugų teisinis reguliavimas, t.y. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo²⁵ nuostatos. Tačiau praktika rodo, jog praktinis reguliavimo modelis skiriasi nuo teorinio modelio.

Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2008 m. veiklos ataskaitoje viena audiovizualinio sektoriaus reguliavimo problemų nurodoma egzistuojančios teisinės spragos, dėl kurių dalis Lietuvoje teikiamų audiovizualinių paslaugų kol kas išvis nėra reguliuojamos. Prie tokių paslaugų priskirtinos vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą (VoD) paslaugos. Vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą (VoD) paslaugos yra vadinamosios „nelinijinės“ (užsakomosios) audiovizualinės paslaugos, kurios

²⁵ Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2380.

pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą, kaip ir daugelyje kitų Europos šalių, nelaikomos transliavimu ir nėra licencijuojamos. Kadangi pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo nuostatas Lietuvos radijo ir televizijos komisija yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių transliuotojų ir retransliuotojų veiklą reguliuojanti institucija, o vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą (VoD) paslaugos pagal esamą teisinį reguliavimą nėra laikomos transliavimu ar retransliavimu, todėl šios paslaugos Lietuvoje faktiškai nėra reguliuojamos iš viso (LRTK, 2009, p. 10-11).

Reikia pažymėti, kad toks siauras požiūris kelia klausimų, kodėl šioje vietoje pamirštama informacinės visuomenės paslaugų kategorija. Vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą (VoD) paslaugos pagal Europos Sąjungos teisę bei Europos Teisingumo Teismo praktiką šiuo metu yra aiškiai priskirtinos informacinės visuomenės paslaugų grupei, todėl jų reguliavimui Lietuvoje turėtų būti taikomas Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas, o tokių paslaugų priežiūrą turėtų atlikti Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Tačiau kartu negalima nepaminti ir šio darbo 3.1.2 poskyryje analizuotų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, kurioms priskirtinos tiek transliavimo, tiek ir vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą paslaugos. Reikia pažymėti, kad Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva į Lietuvos nacionalinę teisę turėjo būti perkelta ne vėliau kaip 2009 m. gruodžio 19 d.²⁶, tačiau iki nurodytos datos to padaryta nebuvo²⁷. Perkėlus šios direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę, vaizdo perdavimo pagal pareikalavimą paslaugų teisinis reguliavimas turėtų tapti aiškesnis.

Nagrinėjant kitas skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų kategorijas, tokias kaip TV komercija, TV žaidimai, interaktyvios orų prognozės ir pan., vienareikšmiškai galima daryti prielaidą, kad joms turi būti taikomas informacinės visuomenės paslaugų teisinis reguliavimas, nes net nekyla abejonių šias paslaugas priskirti transliavimo paslaugų kategorijai, kadangi Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme pateiktas transliavimo apibrėžimas aiškiai įvardija, kad transliavimas neapima tokių perdavimo paslaugų, kai kokia nors informacija (telekopijos, elektroniniai duomenų bankai ar pan.) ar kitokie pranešimai pateikiami atskiru paslaugos gavėjo prašymu. Tačiau nagrinėjant interaktyviajai TV reklamai bei interaktyviai teleparduotuvei taikytiną reguliavimą, pažymėtina, kad šioms skaitmeninės televizijos paslaugoms taikytinas įprastinei TV reklamai bei teleparduotuvei taikomas teisinis reguliavimas, t.y. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo

²⁶ 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/65/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo 3 straipsnio 1 dalis.

²⁷ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo projektas, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliama 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/65/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, nuostatos, Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas 2009-12-10 (projekto Nr. XIP-1561). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=360796&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2009 12 15]

įstatymo 39 straipsnio nuostatos. Kaip jau buvo nurodyta šio darbo 2.1.2 poskyryje, kai kurios Europos Sąjungos valstybės interaktyviajai reklamai taiko specifinį reguliavimą.

Atsižvelgiant į tai, kad, kaip jau išsiaiškinome šio darbo 1 skyriuje, Lietuvoje daugiausia žiūrovų naudojami skaitmeninės televizijos, paremtos interneto protokolu (IPTV), paslaugomis, įgalinančios teikti didžiausią spektrą skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų, svarbu pažymėti, kad Lietuvoje šiuo metu IPTV paslaugos apskritai nėra reguliuojamos. Kaip pažymima Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2008 m. ataskaitoje, Lietuvos radijo ir televizijos komisija, kuri yra audiovizualinio turinio reguliuotoja, pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą yra atsakinga už tinkamą retransliuojamų programų parinkimą ir platinimą, galiausiai – tinkamą šių programų turinį, tačiau programų siuntimo techniniai standartai ir parametrai išeina už Lietuvos radijo ir televizijos komisijos kompetencijos ribų. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba, kuri nustato elektroninių ryšių tinklų ir programų siuntimo techninius parametrus ir vykdo jų priežiūrą, taip pat neturi įgaliojimų ginti IPTV vartotojų, nes interneto protokolo televizija (IPTV) laikoma audiovizualine paslauga, kurios ji nereguliuoja. Suprantama, paslaugų teikėjai, žinodami apie tokį „liberalų“ reguliavimą naujausių technologijų panaudojimo audiovizualiniame sektoriuje atžvilgiu, nevengia tuo pasinaudoti ir neretai taip diskredituoja pačias paslaugas (LRTK, 2009, p. 10).

Belieka tikėtis, kad perkėlus Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamos papildomos paslaugos bus aiškiai reguliuojamos, o teisinio reguliavimo priežiūra bus efektyviai užtikrinama, sudarant palankias teisines sąlygas naujų skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų plėtrai.

3.2.2. Skaitmeninės televizijos technologinių galimybių panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti teisinis reglamentavimas ir konkurencijos šioje srityje aspektai

Lietuvos nacionalinėje teisėje skaitmeninės televizijos panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti klausimas reglamentuojamas labai siaurai. Žemiau nurodyti teisės aktai tik epizodiškai aptaria skaitmeninės televizijos srauto panaudojimą papildomoms paslaugoms teikti, tačiau išsamiau šio klausimo nereglamentuoja, kas sudaro prielaidas teisiniui neapibrėžtumui egzistuoti.

Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių²⁸, patvirtintų Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimu Nr. 112, 19 punkto 9 dalyje nustatyta, kad paraiškoje transliavimo ar retransliavimo licencijai gauti asmenys, be kita ko, turi nurodyti numatomas papildomai teikti paslaugas (RDS, teletekstas, elektroninis programų vadovas (EPG), interaktyviosios televizijos paslaugos, interneto paslaugos ir kt.). Šioje vietoje pažymėtina, kad iš šios teisės normos

²⁸ Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimas Nr. 112 „Dėl Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2006, Nr. 138-5294.

galima susidaryti įspūdį, kad papildomoms paslaugoms teikti iš esmės būtina transliavimo ar retransliavimo licencija, nors ir netiesiogiai išduodama šioms paslaugoms teikti, tačiau kurioje nurodomos teiktinos papildomos paslaugos. Tačiau pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 5 straipsnyje aiškiai nurodyta, kad informacinės visuomenės paslaugų teikėjai turi teisę verstis veikla be atskiro viešojo administravimo institucijų leidimo, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai tokio leidimo reikia nepaisant to, ar verčiantis ta veikla bus teikiamos informacinės visuomenės paslaugos. Nesant papildomų teisės normų, nurodančių paminėtų paslaugų priskirtinumą vienai ar kitai paslaugų kategorijai (transliavimo ar informacinės visuomenės paslaugoms), susiduriama su neaiškumu, koks teisinis režimas taikomas tokių paslaugų teikimui.

Skaitmeninės antžeminės televizijos plėtros plano²⁹, patvirtinto Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-419, 20 punkte nustatyta, kad skaitmeninės televizijos programoms, siunčiamoms tinklais, skirtais fiksuotam skaitmeninės televizijos programų priėmimui, turi būti skiriama ne mažiau kaip 85 procentai vieno skaitmeninės televizijos sutankinto skaitmeninio kanalo talpos, o sutankinto skaitmeninio kanalo srauto likutį siuntėjas gali naudoti duomenų perdavimo paslaugoms teikti, įskaitant ir elektroninį programų gidą bei greitąjį teletekstą. Ši teisės norma taip pat kelia klausimų, ar čia paminėtas baigtinis sąrašas papildomų paslaugų, kurias galima teikti panaudojant sutankinto skaitmeninio kanalo srauto likutį, taip pat ar interaktyviosios paslaugos priskirtinos duomenų perdavimo paslaugų kategorijai, nors ir atskirai neišskirtos. Taip pat kyla klausimas, ar iš tiesų papildomų paslaugų teikėju gali būti tik siuntėjas, nes kam tokiu atveju asmenys paraiškoje transliavimo ar retransliavimo licencijai gauti privalo nurodyti numatomas teikti papildomas paslaugas, įskaitant ir interaktyviasias paslaugas. Kaip rodo autorės atliktas Lietuvos rinkoje skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų pridėtinės vertės paslaugų tyrimas (žr. 5 priedą), skaitmeninės televizijos papildomas paslaugas teikia būtent transliuotojai (retransliuotojai), o ne siuntėjai.

Skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelio³⁰, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1492, 13 punkte nustatyta, kad skaitmeninės televizijos siuntėjas³¹, turėdamas leidimą naudoti skaitmeninės televizijos kanalus, steigia, eksploatuoja skaitmeninės televizijos tinklus, teikia skaitmeninės televizijos programų siuntimo ir su ja susijusias kitas elektroninių ryšių paslaugas. Skaitmeninės televizijos siuntėjas vykdo televizijos

²⁹ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. 1V-419 „Dėl Skaitmeninės antžeminės televizijos plėtros plano patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2005, Nr. 57-1981.

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 25 d. nutarimas Nr. 1492 „Dėl Skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelio patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6336.

³¹ Skaitmeninės televizijos siuntėjas - ūkio subjektas, išskyrus transliuotojus ir (ar) retransliuotojus, turinčius Lietuvos radijo ir televizijos komisijos išduotas licencijas, suteikiančias teisę steigti ir eksploatuoti savo elektroninių ryšių tinklus, ST tinklu perduodantis ST programų signalus visuomenei ir turintis teisę naudoti šiam perdavimui būtinus radijo dažnius (kanalus), skirtus televizijos programoms transliuoti (retransliuoti).

signalų formavimą, skaitmeninį tankinimą, stočių sinchronizavimą, signalų perdavimą tarp atskirų siuntimo stočių, suformuoja skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų (elektroninio programų vadovo, greitojo teleteksto ir t.t.) signalus ir atlieka kitus su skaitmeninės televizijos siuntimu susijusius techninius veiksmus, 23 punkte nustatyta, kad skaitmeninės televizijos transliuotojai ir (ar) retransliuotojai prisiima redakcinę atsakomybę už siunčiamų programų turinį. Skaitmeninės televizijos retransliuotojai, be to, atsako už retransliavimo teisėtumą. Skaitmeninės televizijos transliuotojai ir retransliuotojai pateikia skaitmeninės televizijos siuntėjui informaciją, būtiną skaitmeninės televizijos papildomoms paslaugoms teikti (elektroninio programų gido, greitojo teleteksto ir t.t.), ir atsako už šios informacijos turinį, o 26 punkte įtvirtinta, kad skaitmeninės televizijos siuntėjas, skaitmeninės televizijos transliuotojas ir (ar) retransliuotojas gali susitarti dėl programų kodavimo (sąlyginės prieigos), programų siuntimo, priėmimo infrastruktūros plėtros, skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų teikimo tvarkos, kiek tai neprieštaruoja Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymui.

Šioje vietoje svarbu pažymėti, kad šiuo metu Lietuvoje veiklą vykdo du skaitmeninės antžeminės televizijos siuntėjai – tai TEO LT, AB ir AB Lietuvos radijo ir televizijos centras (toliau – LRTC).³² Asmuo, norėdamas teikti skaitmeninės antžeminės televizijos transliacijų perdavimo paslaugas, privalo naudoti radijo dažnį (kanalą), kuris yra būtinas skaitmeninės antžeminės televizijos programų transliavimo veiklai vykdyti, tačiau pažymėtina, kad šie elektroninių ryšių ištekliai yra riboti. Riboti elektroninių ryšių ištekliai yra didžiausias įėjimo į skaitmeninės antžeminės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, kai radijo dažnis (kanalas) skiriamas siuntėjui, rinką barjeras. Šį teiginį patvirtina ir Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos atliktas transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimas³³, kurio ataskaitoje³⁴ konstatuota analogiška išvada. Taigi transliuotojai (retransliuotojai) bei kiti asmenys, norintys teikti papildomas skaitmeninės televizijos paslaugas, susiduria ne tik su teisinio neapibrėžtumo, bet taip pat ir su įėjimo į rinką barjeriais. Atsižvelgiant į ribotą darbo apimtį, toliau analizuojant konkurencijos aspektus skaitmeninės televizijos srityje bus apsiribojama tik skaitmeninės antžeminės televizijos, t.y. televizijos, kurios transliavimui reikalingi riboti elektroninių ryšių ištekliai – radijo dažniai, transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje.

Radijo dažnis (kanalas) skiriamas siuntėjui pagal Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginį planą, patvirtintą Ryšių reguliavimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2003 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. 1V-125 ir Lietuvos radijo ir

³² Šie ūkio subjektai Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. 1V-677 (Valstybės žinios, 2005, Nr. 64-594) pripažinti viešojo konkurso suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) skaitmeninės antžeminės televizijos siuntimo tinkluose laimėtojais ir jiems suteikta teisė (išduoti leidimai) naudoti atitinkamus radijo dažnius (kanalus).

³³ Tyrimas atliktas 2009 m.

³⁴ Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo ataskaitos projektas, P. 44. <http://www.rrt.lt/index.php?~2143675576> [žiūrėta 2009 12 05]

televizijos komisijos 2003 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. 89³⁵. Transliuotojui yra išduodama Lietuvos radijo ir televizijos komisijos licencija. Šios licencijos išduodamos Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo bei, kaip jau minėta aukščiau, Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis. Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 31 straipsnio 10 dalį bei Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių 12 punktą, transliavimo ir retransliavimo licencijos išduodamos konkurso būdu.

Transliuotojai, programas siunčiantys radijo dažniu (kanalu), kuris tiesiogiai skiriamas siuntėjui, turi pirkti transliacijų perdavimo paslaugas tik iš TEO LT, AB arba LRTC. Taigi kyla klausimas, ar skaitmeninės antžeminės televizijos rinkoje veikiant tik 2 siuntėjams galima kalbėti apie veiksmingą konkurenciją skaitmeninės televizijos ir jos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų rinkoje.

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba 2009 m. gruodžio 4 dieną preliminariai baigė transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimą. Šio rinkos tyrimo metu buvo įvertintos skaitmeninės antžeminės televizijos transliacijų perdavimo paslaugos, teikiamos ir LRTC, ir TEO LT, AB. Ūkio subjektas LRTC pripažintas turinčiu didelę įtaką skaitmeninės antžeminės televizijos, kai radijo dažnis (kanalas) skiriamas LRTC, rinkoje, o ūkio subjektas TEO LT, AB pripažintas, turinčiu didelę įtaką skaitmeninės antžeminės televizijos, kai radijo dažnis (kanalas) skiriamas TEO LT, AB, rinkoje. Rinkos tyrimo metu buvo nustatyta, kad atskirose transliacijų perdavimo paslaugų rinkose yra susidariusi monopolinė situacija, o tai sukuria pagrindines konkurencijos problemas, t. y. ūkio subjektai turi motyvų ir galimybių susieti paslaugas, taikyti skirtingas tos pačios kategorijos paslaugų kainas skirtingiems asmenims, nepagrįstai keisti paslaugų kainas. Atsižvelgdama į tyrimo rezultatus, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba ketina didelę įtaką atitinkamose rinkose užimantiems minėtiems ūkio subjektams palikti galioti ir (ar) nustatyti prieigos suteikimo kitiems asmenims, nediskriminavimo, skaidrumo, kainų kontrolės ir sąnaudų apskaitos bei apskaitos atskyrimo įpareigojimus. Nustatytais įpareigojimais bus siekiama užtikrinti, kad ūkio subjektai nepiktnaudžiautų turima didele įtaka transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkose ir sudarytų sąlygas pirkėjams, t. y. transliuotojams (retransliuotojams) gauti šias paslaugas nediskriminaciniais pagrindais bei sąnaudomis grįsta kaina (RRT, 2009).

Svarbu pažymėti, kad Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo ataskaitoje nurodyta, kad TEO LT, AB didelę įtaką turinčiu ūkio subjektu pripažinta tik teikiant didmenines paslaugas atitinkamoje rinkoje, tačiau mažmeninėje televizijos, teikiamos plačiajuosčiu ryšiu rinkoje, kurioje veikia ir TEO LT, AB konkurentai, TEO LT, AB negali priimti vienašališkų sprendimų dėl paslaugų. TEO LT, AB, teikdama mažmenines

³⁵ Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginis planas, patvirtintas Ryšių reguliavimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2003 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. 1V-125 ir Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2003 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. 89. Valstybės žinios. 2003, Nr. 100-4526; Nr. 100-4527.

televizijos programų transliacijų plačiajuosčio ryšio tinklais paslaugas (IPTV), laikoma retransliuotoja. Kartu su televizijos paslaugomis, vartotojas gali naudotis žaidimų, vaizdo nuomos, karaokė paslaugomis. Šios paslaugos yra parduodamos „Interaktyvioji Gala“ prekinio ženklu. 2008 m. TEO LT, AB pradėjo teikti mažmenines skaitmeninės antžeminės televizijos programų transliacijų paslaugas, t.y. TEO LT, AB yra retransliuotojas. Mažmeninės skaitmeninės antžeminės televizijos programų transliacijų paslaugos yra parduodamos „Skaitmeninė Gala“ prekinio ženklu. Pradėjusi teikti minėtas paslaugas, TEO LT, AB vykdė ir aktyvią paslaugų įvedimo į rinką politiką ir šiuo metu vykdo aktyvią paslaugų rėmimo politiką. Paslaugos įvedimo ir rėmimo į rinką sąnaudos gali būti didelės, o pajamos, kol bus pasiekta tam tikra masto ekonomija, nedidelės ir šių paslaugų veiklos rezultatas kurį laiką bus neigiamas. Tačiau užimama rinkos dalis teikiant skaitmeninės antžeminės televizijos transliacijų perdavimo paslaugas (t.y. teikiant didmenines paslaugas), suteikia galimybę TEO LT, AB priimti sprendimus, kurie įtakos bendrovės pajamas ir pelną, o taip pat priimti tokius sprendimus, kurie leistų galią, turimą skaitmeninės antžeminės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, kai radijo dažnis (kanalas) skiriamas siuntėjui TEO LT, AB, teikiamų Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinkoje, išnaudoti teikiant mažmenines skaitmeninės antžeminės televizijos programų transliacijų ir (arba) televizijos programų transliacijų plačiajuosčio ryšio tinklais (IPTV) paslaugas. Tokia ūkio subjekto TEO LT, AB veikla rodo, jog būtina efektyviai užtikrinti nediskriminavimo (tiek teikiamų paslaugų sąlygomis, tiek teikiamų paslaugų kainomis) įpareigojimo laikymąsi (RRT, 2009, p. 151-162). Priešingu atveju, neabejotinai gali susidaryti situacija, kai bus sudarytos prielaidos monopolijai mažmeninių televizijos programų transliacijų plačiajuosčio ryšio tinklais (IPTV) paslaugų ir mažmeninių skaitmeninės antžeminės televizijos programų transliacijų paslaugų rinkose egzistuoti, o monopolines pozicijas užimantis ūkio subjektas bus suinteresuotas neįsileisti naujų ūkio subjektų į šias rinkas.

Taigi kaip matyti, esamas teisinis skaitmeninės televizijos srauto panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti teisinis reglamentavimas yra ne tik siauras, bei ir painus, keliantis daugiau klausimų nei pateikiantis atsakymų. Iš analizuotų teisės normų nėra aišku, vien tik skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų teikimas yra licencijuojama ar nelicencijuojama veikla, tačiau pažymėtina, kad, kaip jau išsiaiškinome ankstesniuose šio darbo skyriuose, šių paslaugų teikimui turėtų būti taikomas informacinės visuomenės paslaugų teisinis reguliavimas, nereikalaujantis iš jų teikėjų turėti atitinkamas veiklos licencijas. Kartu atskleista ir kita valstybinio reguliavimo reikalaujanti problema – tai nepakankama konkurencija skaitmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje, kuri sukuria aukštus barjerus naujiems subjektams įeiti į šią rinką. Tokia padėtis sudaro nepalankias sąlygas papildomų skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų plėtrai, todėl būtina imtis valstybinio reguliavimo veiksmų, nukreiptų veiksmingai

konkurencijai skaitmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje užtikrinti.

IŠVADOS

Remiantis atlikta analize bei tyrimų rezultatais, daromos tokios išvados:

1. Skaitmeninė televizija suteikia plačias galimybes verslo plėtrai, pradedant nuo atlaisvinto radijo spektro panaudojimo kitoms elektroninių ryšių paslaugoms plėsti ir baigiant naujais inovatyviais rinkodaros bei prekių reklamos būdais televizijoje. Skaitmeninė televizija pasižymi dideliu potencialu naujoms paslaugoms diegti bei esamoms tobulinti. Televizijos komercijos paslaugos praplečia elektroninės komercijos ribas televizijos terpėje, suteikdamos elektroninei komercijai naujų perspektyvų, o aukštas skaitmeninės televizijos interaktyvumo laipsnis įgalina žiūrovus pritaikyti transliuojamą turinį asmeniniams poreikiams bei patiems kurti transliuojamą turinį.

2. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad Lietuvos rinkoje egzistuoja nemaža skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų pasiūla, tačiau dėl informacijos apie skaitmeninės televizijos galimybes stokos bei nepakankamai išvystytos skaitmeninės televizijos infrastruktūros, dar pilnai neišnaudojamas skaitmeninės televizijos potencialas.

3. Lietuvoje daugiausia žiūrovų naudojami skaitmeninės televizijos, paremtos interneto protokolu (IPTV), paslaugomis, tačiau šiuo metu Lietuvoje trūksta aiškumo, koks teisinis reguliavimas turėtų būti taikomas šioms paslaugoms. Dėl nepakankamo skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinio reglamentavimo Lietuvoje taip pat trūksta valstybės institucijų kompetencijos ribų aiškumo atliekant tokių paslaugų teikimo priežiūrą.

4. Lietuvos nacionalinėje teisėje skaitmeninės televizijos srauto panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti reglamentavimas yra nepakankamas. Nacionaliniai teisės aktai tik epizodiškai aptaria skaitmeninės televizijos srauto panaudojimą papildomoms paslaugoms teikti, tačiau išsamiau šio klausimo nereglamentuoja, kas sudaro prielaidas teisiniui neapibrėžtumui egzistuoti.

5. Egzistuoja teisinio reguliavimo takoskyra tarp transliavimo ir informacinės visuomenės paslaugų. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamoms informacinės visuomenės paslaugoms, nors ir teikiamoms terpėje, tradiciškai skirtoje tik televizijos programų transliavimo paslaugoms, nacionalinėje teisėje sudarytos prielaidos taikyti technologiškai neutralų teisinį reguliavimą, tačiau praktinis jo įgyvendinimas byloja, kad šiuo metu skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų informacinės visuomenės paslaugų valstybinio reguliavimo priežiūra yra nepakankama.

6. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje įtvirtintas teisinis reguliavimas ir transliavimo, ir televizijos pagrindu teikiamas paslaugas pagal pareikalavimą priskiria audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų kategorijai. Į Lietuvos nacionalinę teisę Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatos turėjo būti perkeltos iki 2009 m. gruodžio 19 d., tačiau iki nurodytos datos dar nebuvo perkeltos.

7. Iš Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos kylantis nelinejinių, t.y. skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų pagal pareikalavimą, priskyrimas audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų kategorijai galimai pažeidžia technologinio neutralumo principą, nes užsakomosioms paslaugoms, vien tik dėl jų teikimo televizijos pagrindu, numatoma taikyti griežtesnį audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų, o ne švelnesnį informacinės visuomenės paslaugų teisinį reguliavimą. Technologinis reguliavimas iškraipo paslaugų pasirinkimą, todėl gali būti pasirenkama prastesnė, tačiau mažiau reguliuojama technologija.

8. Lietuvoje egzistuoja nepakankama konkurencija skaitmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje, kuri sukuria aukštus barjerus naujiems subjektams įeiti į šią rinką.

9. Skaitmeninės televizijos skverbtis pasaulio valstybėse nėra tolygi. Analoginė televizija jau yra išjungta Nyderlanduose, Liuksemburge, Suomijoje, Švedijoje, Vokietijoje bei Danijoje, o Austrijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Maltoje bei Slovėnijoje ketinama ją išjungti 2010 metais. Iki 2012 metų pabaigos analoginė televizija turėtų būti išjungta 26 iš 27 Europos Sąjungos valstybių, tarp jų ir Lietuvoje. Tik Lenkijoje analoginę televiziją ketinama išjungti vėliau – 2015 metais.

10. Lietuvoje skaitmeninės televizijos rinka nėra galutinai susiformavusi, nes 2009 m. II ketv. duomenimis Lietuvoje tik 26 proc. namų ūkių naudojosi skaitmeninės televizijos paslaugomis.

PASIŪLYMAI

Pagal aukščiau pateiktas išvadas galima būtų suformuluoti tokius pasiūlymus Lietuvos Respublikos kompetentingoms institucijoms:

1. Būtinai visapusiškas visuomenės švietimas apie perėjimą nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo veiksnių, atskleidžiant skaitmeninės televizijos technologinius pranašumus bei galimybę teikti papildomas paslaugas skaitmeninės televizijos pagrindu.

2. Skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamoms užsakomosioms paslaugoms turėtų būti taikomas technologiškai neutralus teisinis reguliavimas, t.y. informacinės visuomenės paslaugų teisinis reguliavimas, todėl siekiant šio tikslo turėtų būti inicijuojamas Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos pakeitimas.

3. Teisės aktuose turi būti nustatytas aiškus skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų bei skaitmeninės televizijos srauto panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti reguliavimas, kartu užtikrinant efektyvią teisinio reguliavimo priežiūrą.

4. Būtina nustatyti aiškias valstybės institucijų kompetencijos ribas, pavedant skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų srities reguliavimą konkrečiai institucijai arba sukurti konverguotą reguliavimo instituciją, kuri užtikrintų technologiškai neutralaus reguliavimo taikymą analogiškas paslaugas skirtingomis technologinėmis platformomis, įskaitant skaitmeninės televizijos pagrindu, teikiantiems ūkio subjektams.

5. Būtina imtis valstybinio reguliavimo veiksnių, nukreiptų veiksmingai konkurencijai skaitmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje užtikrinti.

LITERATŪRA

Norminė literatūra:

1. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas // Valstybės žinios, 1996, Nr. 71-1706; 2006, Nr. 82-3254.
2. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 69-2382.
3. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas // Valstybės žinios, 2006, Nr. 65-2380.
4. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo projektas Nr. XIP-1561. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=360796&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2009 12 15]
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 25 d. nutarimas Nr. 1492 „Dėl Skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelio patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2004, Nr. 171-6336.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 24 d. nutarimas Nr. 969 „Dėl Analoginės antžeminės televizijos išjungimo ir skaitmeninės televizijos skatinimo Lietuvoje programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 116-4416.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 27 d. nutarimo Nr. 376 „Dėl Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=5293&p_query=&p_tr2=&p_org=2511&p_fix= [žiūrėta 2009 09 28]
8. Ryšių reguliavimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2003 m. spalio 15 d. įsakymas Nr. 1V-125 ir Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2003 m. spalio 15 d. sprendimas Nr. 89 „Dėl Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginio plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 100-4526, Nr. 100-4527.
9. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. 1V-419 „Dėl Skaitmeninės antžeminės televizijos plėtros plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 57-1981.
10. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. liepos 29 d. įsakymas Nr. 1V-677 „Dėl Viešojo konkurso suteikti teisę naudoti radijo dažnius (kanalus) skaitmeninės antžeminės televizijos siuntimo tinkluose laimėtojų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 64-594.

11. Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimas Nr. 112 „Dėl Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2006, Nr. 138-5294.

12. 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo // Oficialus leidinys, 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 1 tomas, p. 224.

13. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/47/EB, dėl televizijos signalų siuntimo standartų naudojimo. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=36424&p_tr2=2 [žiūrėta 2009 04 26]

14. 1997 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/36/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo // Oficialus leidinys, 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 2 tomas, p. 321.

15. 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/34/EB, nustatanti informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarką // Oficialus leidinys, 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 20 tomas, p. 337.

16. 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką // Oficialus leidinys, 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 21 tomas, p. 8.

17. 1999 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos komunikatas dėl Komisijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1999:0657:FIN:EN:PDF> [žiūrėta 2009 04 23]

18. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) // Oficialus leidinys, 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399.

19. 2001 m. spalio 10 d. Europos Tarybos konvencija dėl informacinio ir teisinio bendradarbiavimo informacinės visuomenės klausimais. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:321:0043:0054:EN:PDF> [žiūrėta 2009 04 25]

20. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (toliau – Prieigos direktyva) // Oficialus leidinys, 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323.

21. 2003 m. rugsėjo 17 d. Europos Komisijos komunikatas dėl perėjimo nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0541:FIN:EN:PDF> [žiūrėta 2009 10 15]

22. 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/65/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo // Oficialus leidinys, 2007 L 332, p. 27.

23. 2009 m. sausio 14 d. Europos Komisijos Ryšių komiteto darbo dokumentas „Valstybių narių informacija apie perėjimą prie skaitmeninės antžeminės televizijos ir analoginės antžeminės televizijos išjungimą“. http://circa.europa.eu/Public/irc/infso/cocom1/library?l=/public_documents_2009/cocom09-01_switchover/_EN_1.0_&a=d [žiūrėta 2009 08 22]

Specialioji literatūra:

24. Berger K. et al. Tomorrows delivery of audiovisual services – legal questions rased by digital broadcasting and mobile reception. – European Audiovisual Obsevatory, 2005. – 56 p. – ISBN 9287-157-07-3

25. Brice R. Newnes Guide to Digital TV. – Newnes, 2003. – 294 p. - ISBN 0750-657-21-9

26. Brown A., Picard G. R. Digital terrestrial television in Europe. – Routledge, 2005. – 360 p. – ISBN 0805-847-70-7

27. Cave M., Nakamura K. Digital Broadcasting – Policy and Practice in the Americas, Europe and Japan. – Edward Elgar Publishing, 2006. – 290 p. – ISBN 1845-423-71-2

28. Chan-Olmsted M. S. Competitive strategy for media firms– strategic and brand management in changing media markets. – Routledge, 2006. – ISBN 0805-848-12-6

29. Collie C. The Business of TV Production. – Cambridge University Press, 2007. – 446 p. – ISBN 0521-682-38-X

30. Čitavičius A. ir kt. Lietuvos audiovizualinių paslaugų rinkos analizė. Elektronika ir elektrotechnika, 2003. Nr. 5(47). P. 17-20. ISSN 1392 – 1215

31. Jarukaitis I. ir kt. Elektroninių ryšių teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2005. – 386 p. – ISBN 9955-501-81-2.

32. Ibroscheva E., Raicheva S. M. Development of Digital TV in Bulgaria: Opportunities and Problems // International Journal of Communication, 2009, No.3. p. 87-107. – ISSN 1932-8036/20090087. – URL: <http://ijoc.org/ojs/index.php/ijoc/article/viewFile/402/295>

33. Lin. K., Lin C., W. L. Kuo. The Adoption and Management of Interactive Digital TV Commerce in Taiwan. International Journal of Management, 2008. Vol. 25, No. 2. P. 287-299.

34. Migonis R., Knyva V., Čitavičius A. Skaitmeninės prieigos Lietuvos audiovizualinių paslaugų rinkoje. *Elektronika ir elektrotechnika*, 2003. Nr. 4(46). P. 53-56. ISSN 1392 – 1215
35. Migonytė S. Diena, kai televizoriai užtems // *Verslo žinios*, 2009, spalio 9 d., Nr. 194(3094), p.7. URL: http://archyvas.vz.lt/mag_day.php?day=2009-10-09
36. Pagani M. Multimedia and interactive digital TV– managing the opportunities created by digital convergence. – Idea Group, Inc (IGI), 2003. – 237 p. – ISBN 1931-777-38-1
37. Pečiulis Ž. Technologinių naujovių iššūkiai ir tradicinės televizijos kaita. *Informacijos mokslai*, 2006. Nr.36. P. 83-94. ISSN 1392–0561
38. Scheuer A. Traditional paradigms for new services? *Communications&Strategies*, 2006. No. 62, 2nd quarter. P. 71-91.
39. Umar A. *E-Business and Distributed Systems Handbook*. NGE Solutions, Inc, 2003. – 525 p. – ISBN 0-9727414-5-3
40. Valcke et al. Audiovisual media services in the EU. Next generation approach or old wine in new barrels? // *Communications&Strategies*, 2008, No. 71, Q. 3rd. p. 103-119. URL: https://www.law.kuleuven.be/icri/publications/1149CS71_VALCKE_et_al.pdf?where=

Teismų praktika:

41. Generalinio advokato Antonio Tizzano išvada, pateikta 2005 m. kovo 10 d. byloje *Mediakabel BV prieš Commissariaat voor de Media*. <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=lt&num=79949689C19040089&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL#Footref3> [žiūrėta 2009 04 24]
42. 2005 m. birželio 2 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-89/04. http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=lt&num=79949397C19040089&doc=T&ouvert=T&seance=ARRET#Footref*#Footref* [žiūrėta 2009 04 24]

Ataskaitos ir tyrimai:

43. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje modelio gairės. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009 10 15]
44. Lietuvos radijo ir televizijos komisijos 2008 m. veiklos ataskaita. http://www.rtk.lt/ci.admin/Editor/assets/LRTK%20ataskaita_2008.doc [žiūrėta 2009 04 27]
45. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2008 m. I ketvirtis). <http://www.rrt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

46.Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2008 m. II ketvirtis). <http://www.rrt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

47.Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2008 m. III ketvirtis). <http://www.rrt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

48.Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2008 m. IV ketvirtis). <http://www.rrt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

49.Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2009 m. I ketvirtis). <http://www.rrt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

50.Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2009 m. II ketvirtis). <http://www.rrt.lt/index.php?877144433> [žiūrėta 2009 10 05]

51.Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. Transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkos tyrimo ataskaitos projektas (2009). <http://www.rrt.lt/index.php?-2143675576> [žiūrėta 2009 12 05]

Morkūnienė G. Skaitmeninės televizijos galimybių panaudojimas naujų paslaugų plėtrai / Elektroninio verslo vadybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas lekt. M. Mockus. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinės informatikos fakultetas, 2009. – 74 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas skaitmeninės televizijos galimybių poveikis verslo plėtrai bei jų panaudojimas naujoms paslaugoms diegti bei esamoms tobulinti, identifikuota skaitmeninės televizijos plėtros būklė Lietuvoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse, atskleistos skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinio reguliavimo spragos. Pirmoje darbo dalyje praktiniu aspektu tiriama perėjimo nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo esama padėtis bei plėtros perspektyvos, įvertinant skaitmeninės televizijos naudojimo mastą Lietuvoje. Antroje dalyje nagrinėjamas skaitmeninės televizijos poveikis verslo plėtrai, skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų samprata bei skaitmeninių transliavimo technologijų panaudojimo naujoms paslaugoms diegti bei esamoms tobulinti mastas. Trečiojoje dalyje analizuojamas skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinis reguliavimas Europos Sąjungoje bei Lietuvos nacionalinėje teisėje, atskleidžiant teisinio reguliavimo problemas bei nacionalinės teisės ypatumus Europos Sąjungos teisės kontekste.

Pagrindiniai žodžiai: skaitmeninė televizija, analoginė televizija, interaktyvioji televizija, skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamos paslaugos, interaktyviosios paslaugos.

Morkūnienė G. The Potential of Digital Television for Development of New Services. / Master's Work in Electronic Business Administration. Supervisor lect. M. Mockus. – Vilnius: Faculty of Social Informatics, Mykolas Romeris University, 2009. – 74 p.

ANNOTATION

There were analyzed the impact of potential of digital television on business development and its usage for new services and also for improvement of present services in this Master's Work. This work identifies the state of development of digital television in Lithuania and other European Union countries, also lacunas in Lithuanian legal regulation of digital television services. There was researched the shift from analogue to digital broadcasting, also analyzed the development of digital television in Lithuania, evaluating the usage of digital television in the first part of this work. In the second part of the Master's Work there were analyzed the impact of digital television on business development and the conception of digital television services, also was researched the potential of digital television for new services. The third part is up for the legal regulation of digital television services in European Union and in national law, identifying the problems and the peculiarities of national regulation in the context of European Union law.

Key Words: digital television, analogue television, interactive television, digital television services, interactive services.

Morkūnienė G. Skaitmeninės televizijos galimybių panaudojimas naujų paslaugų plėtrai / Elektroninio verslo vadybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas lekt. M. Mockus. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinės informatikos fakultetas, 2009. – 74 p.

SANTRAUKA

Televizijos skaitmenizacija ne tik praplečia paslaugų pasiūlą, bet taip pat suteikia ir techninių pranašumų, tokių kaip spektro ekonomija, eterio triukšmo prevencija, geresnė vaizdo kokybė, daugiakanališkumas ir pan. Skaitmeninė televizija, greta kitų inovatyvių galimybių, įgalina vartotojus personalizuoti transliuojamą turinį. Skaitmeninės technologijos lemia dinamiškus pokyčius visuomenės gyvenime, naujų prekių, paslaugų, verslo modelių atsiradimą. Jos atveria naujas verslo galimybes, skatina jų siekti ir tobulėti. Skaitmeninė televizija bei technologijų konvergencijos procesai yra pakankamai naujas reiškinys Lietuvos audiovizualiniame sektoriuje, skaitmeninėmis technologijomis paremto transliavimo diegimas Lietuvoje dar tik įsibėgėja, todėl nestebina ir mokslinių tyrimų stygius šioje srityje. Šiame perėjimo nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo etape ypač ryškus praktinis skaitmeninės televizijos technologinių galimybių tyrimo aktualumas, kuomet yra svarbu skatinti namų ūkius naudotis skaitmeninės televizijos paslaugomis, atsisakant analoginių transliavimo signalų priėmimo, atskleidžiant skaitmeninės televizijos privalumus kartu pabrėžiant analoginio transliavimo trūkumus.

Temos pasirinkimą lėmė neabejotinas jos aktualumas šiuo metu, kada skaitmeninės televizijos klausimai yra plačiai diskutuojami ne tik dėl atitinkamo teisinio reguliavimo neapibrėžtumo, bet ir praktiniu požiūriu, ypač skaitmeninės televizijos plėtros perspektyvų ir analoginės antžeminės televizijos išjungimo datos ir sąlygų. Būtina išskirti pagrindines skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų reglamentavimo problemas Europos Sąjungos ir Lietuvos lygiu, jas įvertinti ir pateikti galimus sprendimo variantus, o kartu iširti praktinius skaitmeninės televizijos veikimo aspektus, kurie parodytų galimą atotrūkį tarp potencialių skaitmeninės televizijos galimybių bei jų praktinio panaudojimo Lietuvos rinkoje.

Magistro baigiamojo darbo objektas yra skaitmeninės televizija, įgalinanti teikti papildomas paslaugas. Sudėtinė tyrimo dalis yra skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinio reguliavimo analizė. Siekiama pateikti išsamią skaitmeninės televizijos galimybių analizę bei jų panaudojimo papildomoms paslaugoms teikti teisinio reguliavimo tyrimą, tokiu būdu atskleidžiant esmines problemas, žinoma, prieš tai aptariant skaitmeninės televizijos būklę bei jos plėtros perspektyvas, kaip tiesiogiai lemiančias skaitmeninės televizijos galimybių efektyvų išnaudojimą papildomoms paslaugoms.

Magistro baigiamojo darbo tikslas yra atskleisti skaitmeninės televizijos galimybes, identifikuoti pagrindines skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinio reguliavimo bei praktines problemas ir pateikti pasiūlymus dėl jų sprendimo gairių. Siekiant iškelto mokslinio tyrimo tikslo, keliami šie uždaviniai: atskleisti skaitmeninės televizijos būklę Lietuvoje ir užsienio valstybėse bei jos plėtros perspektyvas; atskleisti skaitmeninės televizijos esamas ir potencialias galimybes audiovizualinio turinio, elektroninių ryšių, informacinės visuomenės ar kitoms esamoms paslaugoms tobulinti ir naujoms diegti bei jų poveikį verslo plėtrai; išanalizuoti svarbiausius Europos Sąjungos ir nacionalinius teisės aktus, taikytinus skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisiniui reguliavimui, ir įvertinti, ar tinkamas skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų papildomų paslaugų teisinis reguliavimas; įvertinti konkurenciją skaitmeninės televizijos transliacijų perdavimo paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, rinkoje.

Darbe naudojami tokie mokslinio tyrimo metodai kaip teorinis dokumentų analizės, lyginamasis, sisteminės analizės, empiriniai duomenų analizės bei anketavimo, analitinis-kritinis bei apibendrinimo metodai.

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas skaitmeninės televizijos galimybių poveikis verslo plėtrai bei jų panaudojimas naujoms paslaugoms diegti ir esamoms tobulinti, identifikuota skaitmeninės televizijos plėtros būklė Lietuvoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse, atskleistos skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinio reguliavimo spragos. Pirmoje darbo dalyje praktiniu aspektu tiriama perėjimo nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo esama padėtis bei plėtros perspektyvos, įvertinant skaitmeninės televizijos naudojimo mastą Lietuvoje. Antroje dalyje nagrinėjamas skaitmeninės televizijos poveikis verslo plėtrai, skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų samprata bei skaitmeninių transliavimo technologijų panaudojimo naujoms paslaugoms diegti bei esamoms tobulinti mastas. Trečiojoje dalyje analizuojamas skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų teisinis reguliavimas Europos Sąjungoje bei Lietuvos nacionalinėje teisėje, atskleidžiant teisinio reguliavimo problemas bei nacionalinės teisės ypatumus Europos Sąjungos teisės kontekste.

Atsižvelgiant į šiame darbe identifikuotas teisinio reguliavimo spragas siūlytina Lietuvos kompetentingoms valstybės institucijoms imtis intensyvių visuomenės švietimo apie perėjimą nuo analoginio prie skaitmeninio transliavimo veiksnių, aiškiai reglamentuoti skaitmeninės televizijos papildomų paslaugų teikimą bei užtikrinti efektyvią teisinio reguliavimo priežiūrą, taip sudarant palankias teisines sąlygas naujų skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamų paslaugų plėtrai Lietuvoje.

Morkūnienė G. The Potential of Digital Television for Development of New Services. / Master's Work in Electronic Business Administration. Supervisor lect. M. Mockus. – Vilnius: Faculty of Social Informatics, Mykolas Romeris University, 2009. – 74 p.

SUMMARY

Television digitalization not only expands the services on offer, but it also offers the technical advantages, such as the spectrum of economies of ether, noise prevention, better image quality, multichannel TV and so on. Digital TV, in addition to other innovative options, enables users to personalize the content broadcast. Digital technology leads to dynamic changes in society, and the emergence of new products, services and business models. They open up new business opportunities, and encourage improving them. Digital television and convergence of technologies are a relatively new phenomenon in the audiovisual sector of Lithuania so the lack of research in this area is not surprising. In this stage of transition from analogue to digital broadcasting particularly obvious is the practical phase of the digital television technology feasibility study relevance, when it is important to encourage households to use digital television services, revealing the advantages of digital television with emphasis on the disadvantages of analogue broadcasting.

The subject of Master's Work is based on the disclosure of additional services of digital television. An integral part of the study is the regulatory analysis of the additional services based on digital TV. The aim of the Master's Work is to reveal the possibilities of digital television, to identify the main regulatory and practical issues of the additional services provided by the digital television and to submit proposals for their resolution guidelines. In order to achieve the research objective, the tasks of the research are to reveal the state of digital TV in Lithuania and European Union countries; to investigate the impact of digital TV on business development; examine the legal regulation of digital TV services.

There are used such research methods as a theoretical analysis of documentation, comparative, systematic analysis, empirical data analysis, analytical-critical and generalization in this paper.

There were analyzed the impact of potential of digital television on business development and its usage for new services and also for improvement of present services in this Master's Work. This work also identifies the state of development of digital television in Lithuania and other European Union countries, also lacunas in Lithuanian legal regulation of digital television services. There were researched the shift from analogue to digital broadcasting, also analyzed the development of digital television in Lithuania, evaluating the usage of digital television in the first part of this work. In the second part of the Master's Work there were analyzed the impact of digital television on business

development and the conception of digital television services, also was researched the potential of digital television for new services. The third part is up for the legal regulation of digital television services in European Union and in national law, identifying the problems and the peculiarities of national regulation in the context of European Union law.

In view of the problems identified in this work would be advisable for Lithuanian competent government authorities to take an intensive public education on the transition from analogue to digital activities, explicitly regulate additional services of digital television and to ensure effective regulatory oversight, thereby creating the legal conditions for the new digital TV-based services in Lithuania.

PRIEDAI

Europos Sąjungos valstybių perėjimo prie skaitmeninio transliavimo grafikas

Valstybė	Planuojama išjungimo data	Būsena	Kitos detalės
Airija	Nenustatyta.		Nėra sprendimo.
Austrija	2010 m.	Negalutinė.	
Belgija	2012 m.		2008 m. išjungta Flandrijoje, 2011 m. Valonijoje ir Briuselyje.
Bulgarija	2012 m.		
Čekija	2012 m. birželio mėn.		Viename regione, kaip eksperimentiniame, buvo išjungta 2007 m. rugpjūčio 31 d.
Danija	2009 m. spalio mėn. pabaiga	Negalutinė.	
Estija	2010 m. liepos 1 d.		Ruhnu saloje išjungta 2008 m. kovo 31 d.
Graikija	Po 2010 m.		Gali užsitęsti iki 2012 m.
Ispanija	2010 m. balandžio 3 d.	Negalutinė.	Pirmajame regione išjungta 2008 m. liepą. Atskiruose regionuose bus išjungiamas laipsniškai.
Italija	2012 m. gruodžio 31 d.	Patvirtinta.	Pirmajame regione išjungta 2008 m. spalį, atskiruose regionuose išjungta 2009 m.
Jungtinė Karalystė	2012 m.	Patvirtinta.	Išjungimas atskiruose regionuose laikotarpiu nuo 2008 m. antros pusės iki 2012 m. antros pusės
Kipras	2011 m. liepos 1 d.		
Latvija	2011 m. gruodžio 1 d.	Patvirtinta.	Atskiruose regionuose išjungiamas anksčiau.
Lenkija	2015 m.	Negalutinė.	Ankstesnė išjungimo data priklausys nuo rinkos situacijos.
Lietuva	2012 m.		

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Lentelės tęsinys

Valstybė	Planuojama išjungimo data	Būsena	Kitos detalės
Liuksemburgas	2006 m. rugpjūčio 31 d.		1 analoginis VHF kanalas ir 2 analoginiai UHF kanalai buvo išjungti 2006 m. rugpjūčio 31 d.
Malta	2010 m. gruodžio 31 d.		
Nyderlandai	2006 m. gruodžio 11 d.		
Portugalija	2010-2012 m.	Negalutinė.	Nėra sprendimo.
Prancūzija	2011 m. lapkričio 30 d.		Laipsniškas išjungimas nuo 2009 m.
Rumunija	2012 m. gruodžio 31 d.	Patvirtinta.	
Slovakija	2012 m. pabaiga	Patvirtinta.	Laipsniškas išjungimas atskiruose regionuose.
Slovėnija	2010 m. pabaiga	Patvirtinta.	Atskiruose regionuose gali būti išjungiamas anksčiau.
Suomija	2007 m. rugpjūčio 31 d.		
Švedija	2007 m. spalio-gruodis	Patvirtinta.	
Vengrija	2011 m. pabaiga	Negalutinė	Atskiruose regionuose planuojama anksčiau išjungti analoginę televiziją.
Vokietija	2008 m. pabaiga		Berlyne išjungta 2003.

Šaltinis: Europos Komisija, 2009

10 Vakarų Europos valstybių pagal skaitmeninės televizijos skverbties reitingus

Reitingas	Valstybė	Skaitmeninės televizijos skverbtis (procentais) 2008 m. gruodžio mėn.
1	Suomija	100
2	Islandija	98,4
3	Jungtinė Karalystė	88,4
4	Norvegija	72,2
5	Prancūzija	70
6	Airija	64,2
7	Kipras	64,1
8	Ispanija	63,8
9	Švedija	63,7
10	Malta	62,6

Šaltinis: e-Media institutas, 2009

Skaitmeninės televizijos rinkos tyrimas (transliuotojai)

Transliuotojas	DVB technologija	Internetas	Telefono ryšys	Kitos transliavimo paslaugos
UAB „Balticum TV“	Skaitmeninė antžeminė TV; raiškioji televizija.	Internetas: kabeliniu tinklu; šviesolaidiniu tinklu; be laido WiMAX technologija.	Teikia. Taip pat VoIP (spykas).	Kabelinės TV retransliuotojai; kabelinės TV transliuotojai; MDTV.
UAB „Baltijos TV“	Skaitmeninė antžeminė TV.			Analoginė antžeminė televizija.
UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“	Skaitmeninė antžeminė TV.			Analoginė antžeminė televizija.
VšĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija	Skaitmeninė antžeminė TV.			Analoginė antžeminė televizija; analoginis antžeminis radijas; palydovinė TV; palydovinis radijas.
UAB „Lietuvos ryto“ televizija	Skaitmeninė antžeminė TV.			Analoginė antžeminė televizija.
UAB „Sporto komunikacijos“	Skaitmeninė antžeminė TV.			
UAB „TELE-3“	Skaitmeninė antžeminė TV.			Analoginė antžeminė televizija; palydovinė TV.

Skaitmeninės televizijos rinkos tyrimas (retransliuotojai)

Retransliuotojas	DTV technologija	Internetas	Telefono ryšys	Kitos transliavimo paslaugos
UAB „Balticum TV“	Skaitmeninė antžeminė TV; raiškioji televizija.	Internetas: kabeliniu tinklu; šviesolaidiniu tinklu; be laide WiMAX technologija.	Teikia. Taip pat VoIP (spykas).	Kabelinės TV retransliuotojai; kabelinės TV transliuotojai; MDTV.
TEO LT, AB	Skaitmeninė antžeminė TV; plačiajuosčiai tinklai (IPTV) – interaktyvioji TV.	Internetas: šviesolaidinis; plačiajuostis.	Teikia. Fiksuotas ryšys.	
UAB „ALPHA KOMUNIKACIJOS-2“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV) – interaktyvioji televizija; raiškioji televizija.	Internetas teikiamas plačiajuosčiais šviesolaidiniais tinklais.	Fiksuotas telefono ryšys; VoIP.	
UAB „Dokeda“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).	Internetas (pagrindinė paslauga); vaizdo ir garso (TV, radijas) (re)transliacijos kaip papildoma paslauga.		
UAB „Horda“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).			
UAB „KAVAMEDIA“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).	Žr. Alpha komunikacijos-2		
UAB „Mikrovisatos TV“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV); skaitmeninė kabelinė; HDTV; bevielė skaitmeninė TV.	Optinis, bevielis, spartusis internetas.	Fiksuotas telefono ryšys.	Kabelinės TV retransliuotojai; MDTV.

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Lentelės tęsinys

Retransliuotojas	DTV technologija	Internetas	Telefono ryšys	Kitos transliavimo paslaugos
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV) – interaktyvioji televizija penki TV; Web TV.	Teikia šviesolaidiniu tinklu internetą.		
L.Prušinsko IĮ „Kompiuterinis langas“ (veiklos pradžia 2010-12-01)	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).	Internetas šviesolaidiniais kabeliniais, kompiuteriniais kabeliniais ir bevieliais lokaliniais kompiuteriniais tinklais.	Fiksuoto telefono ryšio ir „Spykas“ paslaugos (kartu su NTT).	Kabelinės TV retransliuotojai.
UAB „Transteleservis“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).	Internetas.	VoIP.	
UAB „Miesto tinklas“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).	Internetas.		
UAB „Viginta“	Plačiajuosčiai tinklai (IPTV).	Šviesolaidinis internetas.	Fiksuotas telefono ryšys, Spykas.	Kabelinės TV retransliuotojai; kabelinės TV transliuotojai; MDTV.
UAB „Omnitel“	Belaidžiai plačiajuosčiai tinklai (į mobiliuosius įrenginius).	Mobilusis internetas, Wi-Fi.	Judrusis ryšys.	
UAB „Bitė Lietuva“	Belaidžiai plačiajuosčiai tinklai (į mobiliuosius įrenginius).	Mobilusis internetas.	Judrusis ryšys.	

Lietuvos rinkoje skaitmeninės televizijos pagrindu teikiamos pridėtinės vertės paslaugos

Retransliuotojas (paslaugų teikėjas)	DTV technologija	Papildomos skaitmeninės televizijos paslaugos ir kiti privalumai
UAB „Balticum TV“	DVB-T	<ul style="list-style-type: none"> - arti 1000 nekoduotų TV programų; - kalbos pasirinkimas; - HDTV: <ul style="list-style-type: none"> • raiškiosios TV perduodamas vaizdas yra 5 kartus ryškesnis; • erdvinis Dolby Digital garsas; • vaizdo formatas 16:9; • kino teatro efektas. - įvairių kalbų subtitrai; - EPG.
	DVB-C	<ul style="list-style-type: none"> - per 130 TV programų; - įvairių kalbų subtitrai; - žaidimai TV ekrane; - EPG.
TEO LT, AB	DVB-T	<ul style="list-style-type: none"> - iki 40 skaitmeninės kokybės televizijos kanalų; - kalbos pasirinkimas; - kanalų apsauga PIN kodu.
	IPTV	<ul style="list-style-type: none"> - daugiau nei 80 skaitmeninės kokybės televizijos kanalų; - HDTV; - videonuoma su daugiau nei 300 filmų; - karaokė su beveik 300 dainų; - žaidimai; - mano TV įrašai; - orų prognozė; - EPG; - kalbos pasirinkimas; - interneto naršymas TV ekrane; - kanalų apsauga PIN kodu.
UAB „ALPHA KOMUNIKACIJOS-2“	IPTV	<ul style="list-style-type: none"> - daugiau nei 100 kanalų; - HDTV; - filmų nuoma; - interneto naršymas TV ekrane; - žaidimai; - EPG.

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Retransliuotojas (paslaugų teikėjas)	DTV technologija	Papildomos skaitmeninės televizijos paslaugos ir kiti privalumai
UAB „Mikrovisatos TV“	DVB-C	<ul style="list-style-type: none"> - išskirtinės kokybės vaizdo bei garso transliacijos; - programų retransliavimo kalbos pasirinkimas. Galimybė pasirinkti net 14 programų retransliacijos kalbą; - stereo režimas. Net 22 programos transliuojama stereo režimu; - EPG; - daugiau nei 50 TV programų, transliuojamų skaitmeniniu būdu; - HDTV: <ul style="list-style-type: none"> • užtikrina ypatingai kontrastingą ir ryškų vaizdą, • itin didelę retransliavimo raišką, • erdvinį Dolby Digital garsą, • 16:9 vaizdo formatą.
	IPTV (webTV)	<ul style="list-style-type: none"> - populiariausias programą galima matyti tiesiog kompiuterio ekrane; - IPTV užtikrina aukštą retransliuojamų TV programų kokybę ir stereo garsą.
UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“	webTV	Naujos kartos skaitmeninė IP televizija „Penki TV“, sukurta pačiomis moderniausiomis technologijomis, kuri išsiskiria itin kokybišku, švariu vaizdu.
	IPTV	<ul style="list-style-type: none"> - skaitmeninė vaizdo ir garso kokybė; - daugiau nei 70 populiarių viso pasaulio TV kanalų; - HDTV; - priminimas; - žaidimai; - transliacijos sustabdymas; - EPG; - „Auklė“ (angl. Parental Control). Kanalų apsauga PIN kodu;

Lentelės tęsinys

Retransliuotojas (paslaugų teikėjas)	DTV technologija	Papildomos skaitmeninės televizijos paslaugos ir kiti privalumai
		<ul style="list-style-type: none"> - naujienu prenumerata (RSS); - interneto naršyklė televizoriuje; - virtuali vaizdo nuoma (VVN); - virtuali kino salė; - galimybė pasirinkti kai kurių kanalų transliacijos kalbą; - mėgstamiausi kanalai; - Home Media Gateway. <p>Galimybė kompiuteryje saugomus failus, muzikinius vaizdo klipus, nuotraukas ar, pavyzdžiui, „Youtube“ vaizdo siužetus iš karto matyti ir per televizorių;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Penki TV Mobile.
UAB „Viginta“	DVB-T	<ul style="list-style-type: none"> - daugiau kaip 40 TV kanalų; - puiki vaizdo ir garso kokybė; - galimybė pasirinkti TV programos kalbą; - EPG.
	DVB-C	<ul style="list-style-type: none"> - daugiau kaip 70 TV kanalų; - nepriekaištinga vaizdo ir garso kokybė; - EPG; - daugiau nei 5 kalbų pasirinkimas; - HDTV.
UAB „Vinita“	DVB-C	<ul style="list-style-type: none"> - EPG; - HDTV; - kalbos pasirinkimas.
UAB „Parabolė“	DVB-C	<ul style="list-style-type: none"> - itin kokybiškas vaizdas; - stereo garsas; - galimybė pasirinkti norimą kalbą; - galimybė įjungti titrus; - EPG; - galimybė kai kurias programas matyti tik įvedus slaptažodį.
UAB „Lignita“	DVB-C	<ul style="list-style-type: none"> - puiki vaizdo kokybė; - stereofoninis garsas; - kalbos pasirinkimas; - įvairių kalbų subtitrai; - skaitmeninis erdvinis garsas (Dolby surround 5.1); - HDTV.

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

Retransliuotojas (paslaugų teikėjas)	DTV technologija	Papildomos skaitmeninės televizijos paslaugos ir kiti privalumai
UAB „Kabeliniai ryšių tinklai“	DVB-C	<ul style="list-style-type: none">- puiki vaizdo ir garso kokybė;- dar didesnis TV programų kalbų pasirinkimas;- galimybė pulto pagalba pasirinkti ir analogines, ir skaitmenines programas;- galimybė klausyti radijo stočių.